

Nad rudolfinskou výstavou Kontroverze.

Nadějná básníci v Blansku.

Protesty jsou už celosvětové.

Kulturní

noviny

PRVNÍ DRUŽSTEVNÍ LIST PRO SPOLEČNOST, POLITIKU, VĚDU A UMĚNÍ

29 Kč / PŘEDPLATITELÉ 25 Kč

V ČÍSLE:

2 STRANA

CAUSA ŠUMAVA

Co o nás vypovídá?

8 STRANA

EVA KANTŮRKOVÁ

Ukázka z nové knihy.

10 STRANA

JABLKO PREZIDENTEM

Fejeton Mariana Pally.

VÝHLEDY

Připravujeme tematickou přílohu věnovanou příspěvkům z konference Kulturních novin:

Dobývání mediálního prostoru

DRUŽSTEVNÍ PROJEKT

Jsmo prvním českým mediálním družstvem. Naše členy spojuje idea vytvořit nezávislé médium s akcentem na témata občanské společnosti a kultury.

Rozšiřování družstva je cestou ke stabilitě novin, k nezávislosti na čistě komerčních mechanismech. Členství je investice do nezávislosti. Informace o družstevním projektu a dosavadní činnosti:

www.kulturni-noviny.cz
Noví členové získávají předplatné na jeden rok zdarma a v dalších letech s třetinovou slevou.

- 1. Informace o družstvu:**
druzstvo@kulturni-noviny.cz
- 2. Informace o předplatném a obecné dotazy:**
info@kulturni-noviny.cz
- 3. Náměty a reakce:**
redakce@kulturni-noviny.cz

Nejjednodušší podpora projektu:
Předplat'te si Kulturní noviny!
VYZKOUŠEJTE NÁS!

SMS = číslo KN ZDARMA

Pošlete SMS (běžný tarif) ve tvaru:

Jméno-Příjmení-Ulice-Číslo-Obec-PSC na **608 573 963**

9 771804 889023

Taiwan:

Ekonomický tygr a demokratický tygřík

Známý čajový „guru“ z Taipei, pan Chow Yu, navštívil svého času v doprovodu sinoložky Olgy Lomové brněnskou čajovnu Skleněná louka. Jeho osobnost i přednáška symbolizovaly mnohé, s čím jsem se na Taiwanu potkal nedávno.

Čajovna Wistaria v Taipei je něčím víc než jen místem pro milovníky čaje. Její majitel, akademicky vzdělaný Chow Yu, z ní od počátku 80. let učinil místo setkávání příznivců demokratizačního procesu na Taiwanu a mladých umělců. Za 30 let existence se z Wistarie stalo legendární místo, dnes dokonce uznané městem jako historická památka. Přednášky a umělecká představení jsou nedílnou součástí její existence dodnes. Navíc její majitel sponzoruje vydávání akademického sociologického časopisu.

Chow Yu na své brněnské přednášce o čajové kultuře mimo jiné prohlásil, že nebude mluvit o žádných složitých duchovních systémech, ale vysvětlí nám jednotlivé fáze přípravy čaje a naučí nás je vnímat. Až úplně nakonec krátce promluvil o jednoduchých taoistických životních principech a vše uzavřel tím nejpodstatnějším:

Danshni. Zastávka u jedné z mnoha svatyní. Foto Jiří Plocek

Jak se naučíte přistupovat k čaji, tak se také můžete naučit přistupovat k životu. Jestliže na vše budete spěchat a neprožijete si vědomě jednotlivé fáze přípravy čaje, tak si jej ani nemůžete dostatečně vychutnat a nevyužijete jeho přínos. A to platí i o životě. To je princip analogické symboliky, který objevili a praktikovali nejen staří Číňané, ale později i některé duchovní proudy evropské, zvláště pak alchymisté. A znovu a znovu jej objevujeme v nových podmínkách, neboť nám umožňuje kompenzovat jednostrannost lidského konání zaměřeného pouze na dosažení více či méně egocentricky stanoveného cíle. Jeho vytýčení je nepochybně důležité, neméně důležitá je však i cesta k němu. Princip taoismu spočívá právě v její reflexi. Tao je cesta. Cesta v souladu s řádem světa.

Tao je cesta

To se ale těžko vysvětluje člověku, který před sebou vidí jen cíl, vynakládá všechny síly na to, aby jej dosáhl stůj co stůj, a zároveň nevnímá, jakou cestou jde, nevnímá všechny informace, jež mu poskytuje prostředí, v němž se pohybuje. Takže nezřídka jde zbytečnými vyčerpávajícími oklikami nebo zapadne tam, kde je příliš „hustý les“, nebo dokonce propast...

Ale vraťme se na Taiwan. Zabrousil jsem na okraj taoistického myšlení proto, poněvadž taoismus je jednou ze základních duchovních a náboženských tradic Taiwanu. Vedle „vysokého“, abstraktního myšlenkového systému, jež zosobňuje filosof Lao-c', má i tvář lidovou. Je součástí velkého prostoru, v němž se setkávají starobylé tradice animistické, nejrůznější pověry a lidová božstva

Pokračování na straně 4.

KOMENTÁŘ OLGY LOMOVÉ

Půvabný ostrov

Ilha Formosa – to je první známé jméno Taiwanu, který v roce 1542 krátce navštívili portugalsí mořeplavci cestou do Japonska. Ostrov v té době obývali lidé austronéského původu. Na počátku 17. století se na jihu usadili holandsí kupci. Postupně narůstal počet přistěhovalců z Číny zmíněné hospodářskými problémy, epidemiemi a povstáními. Po vítězství Mandžů nad čínskou říší roku 1644 se na Taiwan uchýlili čínští loajalisté, o čtyřicet let později však byli poraženi a Taiwan se stal administrativní součástí mandžuské dynastie. Na ostrově se usazovalo stále více přistěhovalců z pevniny, původem z různých etnických skupin – Fuťienci, Kuangtungci a Hakka. Ačkoliv všichni formálně patří do širšího etnika

Číňanů, výrazně se odlišují jazykem i zvyklostmi. Původní austronéské obyvatelstvo bylo částečně asimilováno a částečně zatlačeno do nepřístupných hor ve východní polovině ostrova. Roku 1895 se Taiwan stal japonskou kolonií; Japonci budovali infrastrukturu a průmysl a šířili japonskou kulturu, včetně japonského jazyka. V roce 1945 byl ostrov vrácen Číně. Po vítězství komunistů se stal posledním útočištěm Čankajška a zároveň cílem nové vlny přistěhovalců z pevniny. Kulturní a vzdělávací politika za Čankajškovy diktatury, označované jako období „bílého teroru“, byla nástrojem vytváření nové čínské identity. Docházelo k systematickému potlačování povědomí o minulosti Taiwanu,

místní kultury i dialektů. Uvolnění, které nastalo po Čankajškově smrti, a zrušení stanného práva vyústily ve vytvoření parlamentní demokracie západního střihu. Součástí demokratizačního procesu byla i obnova pocitu sounáležitosti s domácími etnickými kořeny a znovuoživení Taiwanu jako rodného místa. Do popředí se dostal i vztah k čínské kultuře a snaha depolitizovat její pozici v taiwanském kontextu. Dějiny Taiwanu ukazují úzkou provázanost moci a kultury. Ukazují také, že demokratické prostředí vytváří svobodný prostor tvořivosti a rozmanitosti. Tento prostor si Taiwanci hájí navzdory silicím tlaku Číny, která myšlenku taiwanské kulturní a politické svobody zatím odmítá.

BEZ PARDONU

...hranice
nesnáší

„Jedinej rozdíl mezi náma a jima je, že my jsme byli pod Rakouskem a oni pod Tureckem,“ glosuje pan V. z Lovosic, na jehož zahradě jsem před časem pomáhal prořezávat stromky. V sedmdesátých letech se sem přizpůsobil z Chorvatska a má na mysli bratrské Srby. „Vždyť Srb znamená bratr po mléce, člověk, kterého kojila stejná žena jako mě,“ vysvětluje. Potom mi vypráví, jak byla na začátku 90. let, když se objevily první separatistické tendence, mobilizována jugoslávská armáda, příslušníci nersrbských národností povoláni do kasáren na druhý konec federace („Makedonie byla plná Slovinců.“) a srbské pluky obsadily rizikové kraje. Na stát, který už neexistuje, vzpomíná takto: „I když byl Tito Chorvat, vždycky měl přednost Bělehrad. Když jsem dělal v továrně na pneumatiky, v Bělehradě jedna taková továrna vyhořela, a od nás tam odstěhovali stroje.“ Když pan V. za Titovy Socialistické federativní republiky Jugoslávie poprvé vycestoval za prací do ciziny, připadal si, jako kdyby vyhrál v ruletě. „Na Východě nikdo nemohl na Západ, lidi ze Západu zas bez víza na Východ, jen my jsme mohli všude. Já šel makat do západního Německa, a za vydělané peníze jsem koupil mamince chalupu i s gruntem. Jenže pak maminka umřela a já jsem se přizpůsobil sem.“

Přestože je rád za vznik samostatného Chorvatska, zničení staré Jugoslávie je mu líto. „Srbové na to strašně doplatili. Odsunuli jsme je z Krajiny, Černoherci se od nich odtrhli a Albánci jim sebrali Kosovo.“ Jako mnoho jiných obdivuje mírumilovnost, s níž jsme se rozešli se Slováky. „My se po rvačce hádáme, kdo začal, i když dobře víme, že ve vyndávání nožů jsme rychlí všichni stejně. Mám to v sobě taky. Možná jsem tu ale už tak dlouho, že jsem pochopil, že je to nesmysl. Když se rozcházejí lidi, tečou slzy, ale když se rozcházejí národy, teče krev,“ říká pan V. Ví, o čem mluví. V jeho vlasti se narodil římský císař Dioklecian i rakouský filosof Steiner, srbský vynálezce Tesla i maďarský politik Kádár, pocházel z ní italský básník Gabriele D'Annunzio i český dramatik Jaroslav Dietl.

Pan V. uzavírá: „Taky tam napište, že jestli nás teď přijmou do té Unie, bylo by spravedlivé, aby příště vzali Srby. Správný Jugoslávce hranice nesnáší...“

TOMÁŠ KOLOC

VÝROČÍ

Karel Havlíček Borovský
(31. 10. 1821 – 29. 7. 1856)

Před sto devadesáti lety se v Borové u Přibyslavi narodil básník, publicista a neúnavný polemik Karel Havlíček. Po zběhnutí z kněžského semináře působil v časopisech Národní noviny a Slovan, stal se průkopníkem české literární kritiky i politicky angažované žurnalistiky. Nemá jistě smysl rozepisovat se o jeho epigramech, brixenském vyhnanství či slavném pohřbu, ale Havlíčkovo všestranné vzdělání, úcta k pravdě, pracovitost a nebojácnost jsou odkazem, který stojí právě dnes za připomenutí.

Debaty o Šumavě – demonstrace politické kultury

Od posledního článku o NP Šumava v Kulturních novinách (6/2011, 5. září) opět zesílila diskuse o kácení stromů a budoucí podobě národního parku. Na debatním poli jsme mohli zaznamenat dvě veřejná setkání – jedno na vědecké úrovni a jedno čistě politické se záměrnou selekcí účastníků. Na počátku října také padlo průlomové rozhodnutí plzeňského soudu o protiprávním zásahu policie u Ptačího potoka.

PETR VAVŘÍK

Do diskuse o problému zasáhly jako první Masarykovy debaty pořádané studenty brněnské univerzity. Dne 4. října vedle sebe zasedli v prostorách Staré radnice v Brně ředitel NP Šumava Jan Stráský, vysokoškolský pedagog Radomír Mrkva, geolog Jakub Hruška a ekolog Mojmir Vlašín.

Žádný z účastníků není v problematice nováčkem a ani obsah příspěvků nebyl pro ty, kdož se tématem delší dobu zabývají, ničím překvapivým. Profesor Radomír Mrkva působí na Mendelově univerzitě v Brně a patří k dlouhodobým zastáncům kácení jako prostředku „ochrany“ národního parku. Byl natolik zděšen strategií přirozené obnovy lesa, že letos dokonce podal trestní oznámení, v němž zejména ministerstvu životního prostředí vytýká nečinnost a nedostatek odhodlání proti kůrovcům zasahovat. S nadsázkou řečeno, jedná se o kritiku ministra Chalupy „zprava“. Mrkva jednoznačně podpořil ve svých příspěvcích stanovisko správy NP Šumava a ředitele Stráského.

Přírodní obnovu národního parku se naopak zastali RNDr. Jakub Hruška, předseda stínové vědecké rady parku, a RNDr. Mojmir Vlašín. Oba se od prvopočátků sporu věnují záchráně podmáčených smrčín. Za zmínku jistě stojí alespoň komentář posledně jmenovaného, který si pochvaloval počet nových sazeniček smrku v podmínkách přirozeného zmlazení (4 000/ha – 32 000/ha) a stavěl jej do kontrastu s výsevem umělým (1500/ha). Následně mu oponoval profesor Mrkva stanoviskem, zřejmě vycházejícím z lesnické praxe, že tak vysoký počet sazeniček, jaký se uchytí bez zásahu člověka, lesu škodí a „při prvním náporu sněhu dochází k rozvalení houštin“. Tento názor však poukazuje na existující komunikační problém, na nějž již před časem upozornil Josef Fanta, emeritní

profesor Univerzity Wageningen (vystudoval také sám lesnickou fakultu), že je pod rozlišovací schopností většiny lesníků oddělit dva odlišné přístupy – k národnímu parku a k hospodářskému lesu. To je dáno především tradicí vzdělávacího systému minulého režimu, který na lesnických fakultách zcela opomíjel ekologickou výchovu a soustředil se pouze na hospodaření s lesem. Podařilo-li by se vysvětlit lesníkům podstatu a význam národního parku a potřebu odlišného přístupu k jeho správě, obhajovali by kácení zřejmě už jenom politici a oportunisté.

Politický tlak místo diskuse

Heslo Masarykových debat zní: „Demokracie znamená diskusi“. Zcela odlišným způsobem se k otázce národního parku postavilo neoliberální Centrum pro ekonomiku a politiku. To uspořádalo ve středu 12. října přednášku nazvanou „Kůrovcová kalamita – argumenty zastánců zdravého rozumu“, kterou moderoval sám Václav Klaus. Z toho, co jsem si o akci Centra přečetl, jsem nabyt silného dojmu, že jde o jakousi vzdorovací namířenou proti brněnskému setkání. Mé předpoklady naplnil prezident hned zkraje, když záměrně nepřizval žádného zástupce opačného názoru. Zdůvodnil to lakonickým prohlášením, že není třeba zvat ty, kteří se přivazují na stromy, a tito si mají pořádat své vlastní diskuse. Představil jsem si opět profesora Fantu, kterak se houpe v koruně statného smrku... Prezident od počátku podporuje Jana Stráského ve funkci ředitele NP Šumava, toleruje jeho prohřešky proti zákonu a brutální potírání občanských protestů pomocí policejních zásahových jednotek. A aniž by to jakkoli souviselo s jeho kompetencemi nebo odbornými znalostmi, přemlouval Václav Klaus na přednášce ministra Chalupu, aby se „vykašlal“ na názor nezávislých zahraničních expertů a trval na boji s kůrovcem lesáckými metodami.

Argumentoval dojemnou vzpomínkou na mládí a odkazem k dřevorubeckým tradicím.

Další názory a – pokuty

Kromě zmíněných debat se od uzavěrky KN 6/2011 ke kauze vyjádřilo i několik zahraničních odborníků. Zmíňme alespoň ředitele Bavorského lesa Franze Leibla, který pozitivně ohodnotil snahy českých ochránců přírody v létě protestujících proti kácení. Na německé straně mají totiž s působením „volné ruky přírody“ velmi dobré zkušenosti. Německý národní park je evropskou chloubou, protože na velkých plochách zde v poměrně krátké době došlo díky bezzásahovosti k významnému zmlazení po kůrovcové gradaci. Správa NP Šumava naopak získává body u veřejnosti výrokem kanadského lesního genetika Yousry El-Kassabyho, který se domnívá, že si les bez zásahu člověka sám nepomůže. Společně s Jirím Mánkem je tak již druhým vědcem, jehož podporou si může správa parku veřejně vylepšit renomé. Záštitu má správa rovněž mezi poradci tužského ministra zemědělství, kteří horují za rasantní zásahy na území parku.

Blokádníky potěšilo na začátku října rozhodnutí plzeňského soudu, který vydal vyjádření o nezákonném počínání policie při kácení u Ptačího potoka. Jak jsme uvedli v KN 6/2011, policie zasahovala výlučně proti protestujícím občanům a nezabývala se otázkou legality kácení. Uvidíme ještě, jakou dohru bude toto soudní vyjádření mít, až nabude právní moci. Jisto však je, že v létě zadrženým blokádníkům již byly do schránky doručeny příkazy Městského úřadu v Sušici k zaplacení pokuty v řádu tisíců korun za spáchání přestupku. Někteří právníci tvrdí, že by se naopak měli ochránci přírody soudit se státem za utrpění újmy a neoprávněný zásah policie.

Petr Vavřík (1985) je studentem Fakulty sociálních studií MU.

Kultura jednoho magistrátu

JIŘÍ PLOCEK

Primátor Brna Roman Onderka odmítl v reakci na demonstraci proti rušení Janáčkovy opery Národního divadla (ND) nařčení, že je Brno nekulturní město: „Brno naopak svými 3000 korunami dotací na kulturu v přepočtu na jednoho obyvatele dává absolutně nejvíc v celé republice a patří mezi největší příspěvatele i v Evropě.“ A dodal, že na kulturu například Plzeň dává 2300 korun, Praha 1800 a Liberec třeba jen 900 korun. Každé přirovnání kulhá. Brno není Liberec. Každé město úměrně své velikosti a tradici naplňuje určité funkce. Brno je v kultuře přirozenou protiváhou Praze, na rozdíl od všech dalších měst. Avšak Praha neplatí ze svého rozpočtu základní provoz svých nejvýznamnějších kulturních institucí. Národní divadlo, Česká filharmonie, Národní muzeum, Národní knihovna jsou příspěvkovými organizacemi Ministerstva kultury České republiky!

Co znamená částka 12 milionů korun v brněnské kultuře? Úspora: 51 vyhozených pracovníků brněnského ND (téměř 10 % zaměstnanců). Bez jednoho milionu je to škrt v rozpočtu Filharmonie Brno (FB), orchestru, který je schopen na špičkové úrovni hrát pod

jakýmkoli světovým dirigentem kdekoli na světě. Koho vyhodí tam? Česká filharmonie, hospodařící s 200 miliony ročně (to je téměř trojnásobek rozpočtu FB) má příslibeno od svého zřizovatele navýšení příspěvku o 42 milionů korun. Kam naopak směřuje druhý nejlepší

orchestr v zemi? Co ale také znamená 12 milionů v kultuře Brna? Treba primátorův „pomník“ na náměstí Svobody. Už má i své heslo na Wikipedii. Hodiny z něj zřejmě nikdy nebudou. Ale vztyčeným prostředníčkem směrem k občanům se už stal.

S kulturou za zdědy. Protestující zaměstnanci Janáčkovy opery na náměstí Svobody v Brně dne 19. října. Foto Jana Mlatečková.

Den, kdy světem otřásl globální hněv

Přesně v půli října se na celém světě uskutečnilo něco nevídaného. Uprostřed marasmu, kdy mnoho lidí strádá v další vlně finanční krize, se ve více než 1500 městech v 81 zemích uskutečnily demonstrace statisíců nespokojených občanů. 15. říjen 2011 se stal symbolickým „globálním dnem hněvu“. Nespokojení lidé protestovali proti nenasytným finančním institucím, výraznému oklešťování sociálního státu, za lepší životní podmínky a rovnoměrnou distribuci světového bohatství.

DANIEL VESELÝ

Celosvětový den odporu se uskutečnil pod záštitou organizačního webu *United for Global Change*. Lvím dílem k němu přispěla již déle než měsíc trvající okupace Wall Streetu v New Yorku, kde pomalu, ale jistě zapouští kořeny hnutí „Obsadme Wall Street“ (OWS). Hlavním posláním hnutí je nesouhlas s „třídní válkou“, již vede jedno procento nejbohatších, které zastupují zde sídlící finanční instituce, proti

s policisty a mnoha drobných incidentů, ačkoliv záměrem protestujících a okupujících rozhodně nebylo vyvolávat nepokoje. Svůj „hněv“ chtěli vyjádřit především mírumilovným způsobem a občanskou neposlušností. Ve státě Illinois policie zadržela 175 stoupenců hnutí „Obsadme Chicago“ poté, co odmítli opustit Grant Park – místo, kde prezident Obama oslavoval své vítězství v prezidentských volbách. V Arizoně byla zatčena asi stovka demonstrantů ve Phoenixu a Tucsonu. V „okupovaném“ Chicagu

Sachs daňový dluh ve výši 10 milionů liber. Tato instituce je přitom mnohými označována za předního viníka světové finanční krize. Na protestní akci u katedrály svatého Pavla v centru Londýna vystoupil zakladatel a lídr WikiLeaks Julian Assange, který uvedl, že jsme svědky systematické destrukce práva, od zbvování práv lidských bytostí na Guantánamu po nelegální praní peněz na Kajmanských ostrovech a londýnské burze. V Aténách se na náměstí Syntagma sešly tisíce lidí, aby vyjádřily svůj ostrý nesouhlas s pokračujícími úspornými opatřeními, jejichž tíže padá na hlavy obyčejných Řeků. Země právě vstoupila do další generální stávkové snaze se zbavit drakonických škrtů a ošemetných půjček z dílny Mezinárodního měnového fondu a Evropské centrální banky. Ve španělském Madridu protestovaly desítky tisíc stoupenců hnutí „Indignados“ (Rozhořčení), jež působí již delší dobu a jehož manifest se stal inspirací pro OWS.

Ulice Říma zaplnilo neuvěřitelných 200 tisíc demonstrantů. Bylo to také jediné místo, kde došlo k větším násilnostem. Pochod probíhal pokojně, dokud policie nezačala do davu házet kanystry se slzným plynem a nenasadila proti němu vodní děla, aby jej rozehnala. Někteří z demonstrantů podpálili několik aut a rozbíjeli výlohy obchodů. Další skupina pronikla do budovy ministerstva obrany a začala demolovat. Následovala policejní odvěta a zatčeny byly stovky lidí. Nicméně podle očitých svědků zahájila incident jen nepatrná část protestujících. Jak už bývá zvykem, pozornost sdělovacích prostředků se soustředila především na marginální násilnosti. Člen italské levicové strany Sinistra Ecologia e Libertà a studentské a dělnické asociace TILT Vincenzo Fiore k nepokojům poznamenal, že se v Římě oproti původnímu očekávání uskutečnil největší protest na světě, a proto od počátku vázla jeho organizace. Konstatoval též, že vysoká účast na protestech odráží špatnou sociální situaci v Itálii, kde stávající systém podle něho „prostě nefunguje“ a maří příležitosti a vyhlídky obyčejných lidí do budoucna.

Nejen USA a Evropa

V zemi vycházejícího slunce vyrazily stovky lidí do ulic Tokia, aby daly najevo svou frustraci z vysoké nezaměstnanosti mezi mladými Japonci a obavy, jež vyvolala nedávná havárie jaderné elektrárny Fukušima. Na Taiwanu se shromáždily stovky lidí, kteří se v tichém protestu usadili před finančním centrem Taipei, známým jako Taipei 101. V kanadské metropoli Ottawě začalo 15. října asi 600 lidí okupovat Confederation Park a připojilo se tak k rodícímu se globálnímu hnutí. Za kanadskou větev OWS se postavily odborové organizace automobilového průmyslu, zaměstnanců ve službách, v telekomunikacích, energetice i papírenském průmyslu. V Austrálii se asi 800 demonstrijících sešlo v hlavním byznys centru v Sydney. Vytvořili hnutí „Obsadme Sydney“, které požaduje jiný svět, jenž by nebyl ovládan jedním procentem nejbohatších.

Úspěch globálního dne hněvu byl ze značné části dosažen díky používání moderních technologií a mezinárodních sociálních sítí. V následujících týdnech se očekávají další mohutné demonstrace, zatímco neznámý počet hnutí občanského odporu zapouští pevné kořeny.

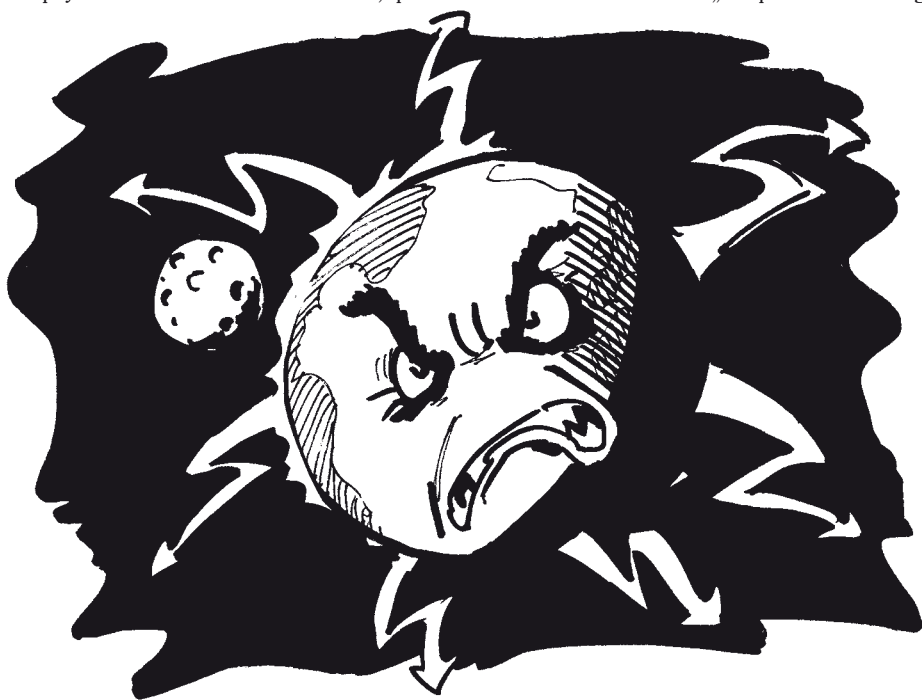
Daniel Veselý (1978) je překladatel a publicista.

ODPOSLECH

Uspěť a být úspěšný

Sněmovna se 27. září zabývala návrhem několika opozičních poslanců na zavedení vyšší (třicetiprocentní) daňové sazby pro příjmy přesahující sto tisíc korun hrubého měsíčně. Poslanec Josef Cogan (TOP 09) se postavil proti: „Určitě se navrhovatelé snaží vsadit na určitou fiskální neznalost občanů a i na ten trošku určitý druh závisti mezi lidmi. Určitě je možné mít diferencované daně, ale určitě také nejsou fér. (...) Jde o opatření, které postihuje jen skupinu poplatníků s vysoce nadprůměrnými příjmy. Tady nám vlastně navrhovatel říká, co chce, on chce postihnout tyto poplatníky. On je chce sankcionovat, protože mají vyšší příjmy!“ Podle poslance KSČM Jiřího Dolejšeho volají na západ od našich hranic po progresivní dani právě ti bohatší, kteří mají největší zájem na zachování sociálního smíru: „Nezlobte se na mě, ale tento návrh přece není k nějakému sebeuspokojení, že odbeme boháče. Když se podíváte do vlastních koalických lavic, máte tam koalického partnera Věci veřejné, který něco podobného měl i ve svém volebním programu. Tak o čem se tu bavíme? Tady je navrženo tak malé zvednutí, že v podstatě v konečném výsledku nula od nuly pojde. Jestli projde daňová kalouskiáda, která sebere na dividendách zhruba 5 miliard, tak jsme v příštím roce dokonce v minusu. A vám to připadá, že odbeme bohaté? Když se podíváte na jih k nám, velký pracivový mačo Silvio Berlusconi chce zavést čtyřicet – co čtyřicet? Padesát tři procent sazbu na lidi, kteří si vydělají více jak 150 tisíc eur měsíčně. Taky ho nazvete člověkem, který má libido posunutě směrem k odbávání bohatých? Já myslím, že on sám chudý nebude a jeho libido je úplně někde jinde, jak ho asi všichni známe.“ Poslanec ODS Michal Doktor na to reagoval slovy: „Hrát na lidskou závist se totiž vyplatí skoro vždy, alespoň tomu, kdo to se zemí a s aktivitou lidí nemyslí férově a kdo si myslí, že je možné se dlouhodobě přizívat na přirozené lidské aktivity a na přirozené lidské touze uspět a být úspěšný. Pan kolega Dolejš má v jedné věci pravdu. Dívat se po Evropě na skutky některých pseudopravicáků je opravdu velmi smutné, dívat se do Maďarska, dívat se i do Itálie, dívat se na to, jak ti, kteří se hlásili k pravicovému nebo středopravicovému ideovému konceptům, nakládají s každodenní tísni a potřebou řešit věci, smutné je. A rozhodně nevidím nikoho, kdo by si ze středopravicových stran v ČR bral z těchto případů recept a považoval je za následovatelé příklad. Nicméně považují za poučné, že ta zmínka tady padla, a považují i za užitečné připomínat panu kolegovi Dolejšovi, že nevidím žádnou středopravicovou stranu, opravdu středopravicovou stranu, která by něco takového navrhovala.“ Z toho vyplývá domácí úkol – říkejte rychle po sobě, dokud vás to neomrzí: „Naše pravice je ze všech pravic ta nejpravicovatější.“

—jg—

99 procentům ostatních. OWS také upozorňuje na neustále se zvyšující sociální nerovnost mezi obyvateli žijícími ve Spojených státech. Čím dál tím více míst v zemi se totiž začíná podobat třetímu světu, a to včetně New Yorku. OWS má nyní již znatelnou podporu Američanů, některých médií a známých osobností, mezi nimiž je třeba bývalý polský prezident Lech Wałęsa. OWS rovněž uskutečňuje řadu pozoruhodných aktivit: tiskne vlastní list *The Occupied Wall Street Journal*, vytváří komunitní a debatní centra, provozuje improvizované zdravotní kliniky a jídelny. V rámci hnutí vzniká dokonce i angažované umění či hudební produkce.

V ulicích New Yorku se onu říjnovou sobotu několika protestních pochodů zúčastnily tisíce lidí: odboráři, studenti, environmentalisté i obyčejní lidé. Dav rozhněvaných se vydal z „hlavního stanu“ OWS v Zuccotti parku na pochod k Times Square – newyorskému středisku zábavy, turistiky a sdělovacích prostředků. Zde bylo několik desítek osob zatčeno policií v bance Citibank poté, co tito lidé chtěli vybrat své uložené peníze a zrušit své účty na protest proti hamiznosti bankovního sektoru. Příznačně symbolicky se tak projevilo chování místních banksterů vůči vlastním klientům. Celkem bylo toho dne v New Yorku zatčeno 92 osob, nicméně dočasný „zábor“ Times Square byl podle sympatizantů OWS úspěšný. „Jsme inspirováni mírovou okupací náměstí Tahrír v Káhiře a dnes se všichni scházíme na Times Square, abychom světu ukázali, že moc lidu je nezasvatelnou silou pro globální změnu. Dnes bojujeme proti diktátorům naší země – proti bankám na Wall Streetu – a vyhráváme,“ prohlásila jedna „okupantka“ a studentka z newyorské univerzity.

Protesty a okupační stávky probíhaly ve Spojených státech i ve stovce dalších měst napříč celou zemí. Neobešly se bez srážek

vystoupil na schodech Nejvyššího soudu Spojených států amerických před shromážděným davem profesor z Princetonské univerzity a aktivista za lidská práva Cornel West. Odsoudil rostoucí moc peněz v politice a veřejném životě a dovolával se odkazu Martina Luthera Kinga jr.: „Martin Luther King jr. by tu dnes stál bok po boku s námi, udělal by to z hluboké lásky. Chtěl bych také oslovit naše bratry a sestry v policejních uniformách, protože chceme, aby věděli, že s nimi jako obyčejnými pracujícími souzníme. Stojíme zde v solidaritě s okupačním hnutím, které dnes obemklo celý svět. Chceme, aby se na nás ze svého hrobu usmíval Martin Luther King jr., protože jsme na jeho odkaz a hnutí nezapomněli.“ West a devatenáct dalších osob byli posláni na místě zatčení policií, nedaleko od památníku Martina Luthera Kinga jr., který mu věnoval prezident Obama. Zatčení Westa a dalších tak na adresu amerického prezidenta a jeho pojetí lidských práv vyznělo poněkud ironickým tónem.

Evropským protestům vládí Řím

Statisíce rozhněvaných zaplavily ulice a náměstí i v Berlíně, Aténách, Londýně, Madridu a Římě (malé protestní akce o síle několika stovek lidí se uskutečnily také v Praze a Bratislavě). V Londýně se více než tři tisíce lidí pokusilo obsadit budovu londýnské burzy, avšak všechny přístupové cesty policie zablokovala. Vláda tento krok obhajovala argumentací, že náměstí Paternoster, na kterém burza stojí, se nachází na soukromém pozemku. Po neúspěšné zteči na burzu začali demonstranti na ulicích stavět své stany. Někteří z nich jsou odhodláni „kempovat“ na ulici i celé měsíce. Rozhněvaní Londýňané odsoudili protikrizovou politiku vlády premiéra Davida Camerona a žádali, aby kabinet ukončil škrtů v sociální sféře a místo toho navýšil daně nejbohatších. V té době Camerona administrativně opustila bance Goldman

Pokračování ze strany 1.

s vytříbenějšími tradicemi buddhistickými a taoistickými. Mnoho obyčejných lidí se pravidelně uchyluje k modlitbám a uctívání nejrůznějších bůžků pro nejrůznější příležitosti. Pověrečnost je silně rozšířena. Malé svatyně najdeme nezdědka i uprostřed rušných ulic plných obchodů a bister. Při návštěvě velké svatyně v Danshui mi kamarádka Číňanka povídá: „Pojď, tady za rohem je bůh studujících. Jestli chceš mít úspěch ve studiu, pomodli se k němu!“ Kdo by nechtěl mít úspěch, že?

Tyto svatyně ovšem nalezneme i v horách, kde slouží pro turisty a poutníky a jejich údržba a provoz jsou sponzorovány místními bohatými lidmi. Větší chrámy bývají i místem setkávání a odpočinku, popřípadě částečně nahrazují školní a osvětové prostory. Jestli je něco pro Taiwanec typické, tak značná volnost při rituálech jakéhokoli druhu – od jedení v restauraci po uctívání božstev. Rozsah a obnova duchovních tradic po několika desetiletích tvrdého režimu generála Čankajška a jeho strany Kuomintang (od roku 1948 do 1987 trvalo na Taiwanu stanné právo) jsou důležité nejen pro Taiwanec samotné, ale i pro duchovní a náboženskou obnovu pevninské Číny, která se po devastující a unifikující Maově „kulturní revoluci“ právě na Taiwanu může napojovat na tradiční spirituální zdroje. V této souvislosti je nutno uvést, že v současné Číně se sice spontánní obnova náboženských a duchovních tradic explicitně nepodporuje, ale přinejmenším částečně toleruje. V jedné svatyni na předměstí Taipei jsem našel řadu náboženských materiálů a DVD z duchovně zaměřených setkání, jež pocházely z pevninské Číny. Stejně tak dochází k obecnějšímu posunu v toleranci uměleckých projevů, které bývají nezdědka skeptické vůči socialistickému systému, nebo i kritické. Tam ovšem balancují na hraně, kde se lehce projeví povaha totalitního režimu (viz následující článek o písničkách).

Taipei. Prosebníci před známým chrámem Loughshan. Foto Jiří Plocek

Turisté, ekonomika a imigranti

Taiwan si vede ekonomicky vcelku dobře. Chtěl by také být vstřícný vůči turistům, protože je to jedna z šancí, jak kompenzovat ekonomické výpadky. K nim přispívá snaha „nízkonákladových“ asijských zemí (mezi nimi hlavně Číny) konkurovat stále výrazněji Taiwanu v oblasti lehkého průmyslu, jenž býval jeho doménou.

Ostrov má celou řadu předností: je bezpečný, lidé jsou pohostinní, milí. Kultura bydlení i jednání je na úrovni jakékoli západní civilizované země. O přírodní krásy díky horám a moři

není nouze. Problém je však s tropickým podnebím. Hodně tu prší, počasí lze těžko předvídat, ve vzduchu je vysoká vlhkost. V kombinaci s vysokými teplotami je to pro nevyklého turistu náročné. Další nevýhoda Taiwanu spočívá v jeho izolovanosti, není na žádné velké dopravní trase. Vláda se pokouší o nějaká opatření, přibývá dvojjazyčných ukazatelů na ulicích a podobně, ale dle mínění obyvatel neodpovídá tato snaha možnostem a potřebě.

S ekonomikou je spojen i následující trend: Bohatí Taiwanec koncem minulého století investovali v Číně. Práce i peněz bylo dost. Dnes odcházejí lidé převážně ze sféry služeb za lepším životem do Číny!

Přetrvávající bohatství Taiwanec se projevuje i tak, že zaměstnávají statisíce imigrantů z chudých zemí, jako je třeba Indonésie. Na stavbách, v obchodech, v pečovatelských službách. Jenže tito lidé nemají standardní zaměstnanecká práva a garance, kromě základního zdravotního pojištění. Pracují sedm dní v týdnu, někdy i ve dvou zaměstnáních. Je na libovůli zaměstnavatele, dostanou-li v neděli volno. Tato situace je terčem kritiky a je jasné, že dříve nebo později bude muset být vyřešena.

Spor o povahu symbolu i demokracie

Jak už jsem zmínil na začátku, majitel čajovny Chow Yu pro mne symbolizoval v mnohém esenci Taiwanu. Ve skromnosti, věčnosti, minimální okázalosti a současně ve schopnosti si prožít a užít chutě a vůně života. Taková je i většina Taiwanec, jejichž povahu zrcadlí například pestrý oceán restaurací, hospůdek, barů a obchůdků v hlavním městě, kterým vyniká mezi ostatními asijskými velkoměsty. V Taipei najdeme ovšem také Čankajškův památník, postavený v roce 1980, pět let po smrti generála, který s pomocí USA uhájil Taiwan proti komunistické Číně, ale který také vládl autoritativně a bezohledně. Památník, který měl být

monumentální poctou velkému diktátorovi, současně symbolizuje i velký problém. Pro část Taiwanec, kteří patří ke Kuomintangu (KMT), zůstává Čankajšek ikonou boje proti komunistům a skutečným představitelem sjednocené Číny. Pro jiné je to diktátor, který vládl bezohledně, porušoval lidská práva a který nemůže reprezentovat skutečnou taiwanskou identitu, jež není totožná s pevninskou Čínou. V roce 2007 se kolem památníku rozhořel spor, v němž Čchen Šuej-pien, prezident z řad tehdy vládnoucí Demokratické pokrokové strany (DPP), ostře vystoupil proti názvům s Čankajškovým jménem a park kolem památníku nechal přejmenovat na park Taiwanské demokracie. Městská radnice ovládaná Kuomintangem zase ponechala původní název památníku. Takže v mapách dnes najdeme oba názvy. A spor – nejen o Čankajška a jeho odkaz – trvá dosud a komplikuje vnitropolitickou situaci země.

Jingtong. Pomník horníkům nedaleko starého japonského nadraží. Foto Jiří Plocek

Taiwan

Politický systém:	Demokracie
Počet obyvatel:	23 milionů
Velikost:	36 tisíc km ²
Národnosti:	Taiwanci (včetně Hakka) 84 % Číňané (pevninští) 14% Domorodci (13 kmenů) 2%
Náboženství:	Směs buddhismu a taoistů 93 % Křesťané 4,5 % Ostatní 2,5 %
Jazyk:	Mandarínská čínština (úřední) Taiwanština Dialekty Hakka

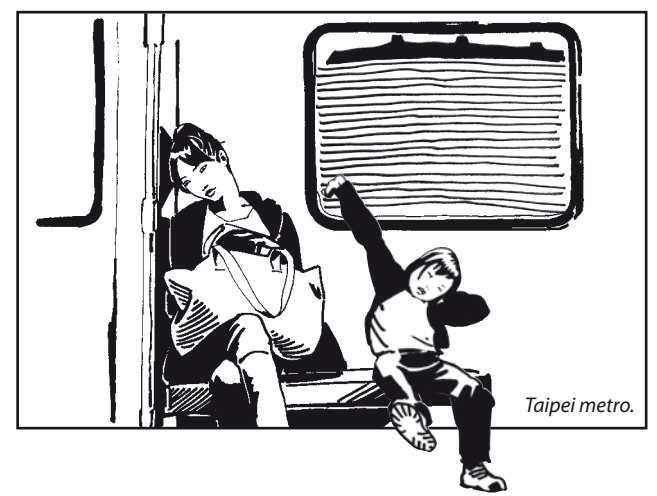
Zdroj: CIA The World Factbook

Taipei metro.

Taipei metro.

Taipei metro.

Média na Taiwanu potřebují reformu

Taiwan a Česká republika mají společný jeden dějinný rys – zhruba před dvaceti lety přešly obě země od totalitní vlády jedné strany k parlamentní demokracii. Na otázky spojené s demokratizačním procesem nám odpověděl vysokoškolský pedagog Li-hsin Kuo, který působí na jedné z univerzit v Taipei (National Chenghi University) v oboru média a komunikace. Za kritický problém považuje roli médií a je jedním ze spoluzakladatelů iniciativy, která se pokouší o jejich reformu a o zřízení veřejnoprávní televize.

Kdy se začaly viditelně projevat demokratické změny v politickém systému na Taiwanu?

To bylo koncem osmdesátých let, poté co opoziční hnutí v roce 1987 donutilo vládnoucí stranu zrušit stanné právo, jež trvalo 38 let. Demokratická pokroková strana (DPP) byla založena v prosinci roku 1986 a zlegalizována jako první opoziční strana v roce 1987. Tehdy formálně vznikl politický systém o dvou stranách.

Jak se odlišuje dnešní život běžného Taiwance od toho řekněme v roce 1980?

Stručně řečeno, obecně je zámožnější, svobodnější a politicky uvolněnější. Také se věnuje více společensko-kulturním aktivitám než před třiceti lety.

Mohl byste popsat reprezentativní politické síly na dnešním Taiwanu? Existuje zde něco jako standardní pravo-levé rozdělení?

Reprezentativní politická síla je určována lidmi

střední třídy s „konzervativními“ hodnotami. Na Taiwanu neexistuje žádná vlivná levicově orientovaná politická strana už od roku 1949. Všechny velké strany jsou pravicové.

V čem spočívají dnešní hlavní problémy taiwanské demokracie?

Je jich několik. Ale nejkritičtějšími problémy k řešení jsou vztah mezi Taiwanem a Čínou a dlouho trvající konflikt mezi dvěma hlavními (jazykovými) etnickými skupinami, což se projevuje i v rozporech mezi Kuomintangem / Národní stranou a DPP.

Jakou roli hrají média? Existuje tu nějaká kritická platforma pro reflexi společenských a politických problémů?

Dříve měla některá opoziční média vlivnou úlohu při rozvoji demokratizačního hnutí, to bylo koncem 80. a začátkem 90. let. Ale po naprosté komercializaci mainstreamových médií se z nich stala regresivní síla v taiwanské společnosti. Stěží v nich lze dnes hledat kritické

pohledy na společenská a politická témata. Jedinou možností je alternativní tisk, jako například Li Pao, jediné levicové noviny na Taiwanu. S velmi malým okruhem čtenářů.

A co intelektuálové a akademici? Vytvářejí diskusní fóra o těchto problémech?

Většina akademiků není skutečnými „intelektuály“ dle mých standardů, nebo z definice veřejně činného intelektuála. Jsou to jen profesionální učenci, kteří produkují poznatky. To je vše. Ale kromě toho ještě existují skuteční intelektuálové, kteří tvoří různé asociace, nebo dokonce společensky-aktivistické skupiny či neziskovky a hluboce se angažují v politických, společenských a kulturních záležitostech.

Vy sám jste též činný v reformním mediálním projektu, mohl byste jej představit?

Naše skupina s názvem „Kampaň za mediální reformu“ byla založena v roce 2000. Skládá se z univerzitních učitelů a studentů vyšších ročníků oborů médií a komunikace. Za posledních dvanáct let jsme iniciovali různé aktivity, které měly obhajovat a požadovat systém veřejnoprávních médií. Čehosi jsme dosáhli, ale zdaleka ne našich cílů.

Jak je mezi běžným obyvatelstvem vnímán vztah k Číně? Uznávají společné kulturní a etnické kořeny? Nebo se Čína bojí?

Běžné obyvatelstvo na Taiwanu je vůči Číně docela nepřátelské, nebo přinejmenším bez zájmu. Většina lidí víceméně uznává společné kořeny s Čínou, ale nechcejí být ve skutečnosti jako politický národ částí Číny. Mají z ní strach, hlavně kvůli čínské vojenské hrozbě. Přes tisíc raket míří na Taiwan.

Kolik je na Taiwanu univerzit? Bylo by též možno posoudit, které jsou lepší – státní, nebo soukromé? A která z nich je nejprestižnější?

Na Taiwanu bývalo méně než 50 univerzit, ale během uplynulých deseti let překročil jejich počet 150, přičemž většina z nich je slabé úrovně. Státní (nebo národní) univerzity jsou obecně těmi lepšími. Národní taiwanská univerzita

v Taipei je považována za nejlepší a byla založena před sto lety japonskými kolonizátory.

Jak současné základní a střední školství navazuje na taiwanskou (čínskou) tradici? A do jaké míry je taiwanské vzdělávání ovlivněno euro-americkou kulturou?

Základní a středoškolské vzdělání je spojeno v důležitých předmětech více s čínskou tradicí, a to v tom smyslu, že zdůrazňuje silné čtení, matematiku, historii atd. a studium je hlavně zaměřeno na dobré zvládnutí přijímací zkoušky na univerzitu. Vzdělávání na univerzitní úrovni je velmi ovlivněno především americkou kulturou, protože většina členů pedagogického sboru získává doktoráty ve Spojených státech (popřípadě v Evropě).

Jakou pozici mají univerzity v taiwanské společnosti?

Dříve měly symbolický i skutečný vliv na společnost a vládu. Ten se však zmenšuje, i když běžná veřejnost stále ještě do jisté míry lidi z akademických kruhů respektuje.

V čem vidíte perspektivu pro taiwanskou společnost? Politicky a ekonomicky, ve vztahu k Číně...

Obecně řečeno, myslím, že společnost postupuje kupředu svým vlastním a pomalým způsobem, avšak odpor vůči postupu je stále velký, způsobovaný regresivní vládou a podnikateli. Vztah k Číně se v současnosti pomalu zlepšuje, ale nikdy nevíte, co se může stát zítra – jestli DPP vyhraje příští prezidentské volby, nebo jestli čínská komunistická vláda nahradí současné vůdce militantnějšími. Je to velmi složitá otázka a těžko na ni odpovědět v pár větách.

Na co můžete být v případě Taiwanu nejvíce hrdý?

Postupně a pevně se ustavuje občanská společnost. To je snad nejpovzbudivější fáze naší demokratizace. A myslím, že z celé Asie u nás nejdále pokročilo zrovnoprávnění mezi muži a ženami, na což můžeme být opravdu hrdí.

Připravil JIŘÍ PLOCEK.

Usmívavá indonéská dívka prodává přes den na tržišti sezamové cukrovinky. A možná tak činí sedm dní v týdnu a k tomu má po večerech další práci. Foto Jiří Plocek

Píseň jako kritika i politické gesto

V Číně i na Taiwanu probíhá renesance významu a role lidové hudby ve společnosti. V každé zemi ovšem jinak.

JIŘÍ PLOCEK

V září jsem se v Taipei zúčastnil konference o tradiční hudbě, jejímž jádrem byly především sociální a politické aspekty současné lidové a folkové hudby. Nejzajímavější byla vystoupení účastníků z Taiwanu a z Číny. Taiwanský hudebník a aktivista Yong-feng Chung popisoval, jak se písničkáři, muzikanti a další umělci zapojili do protestů proti stavbě obrovské přehradu u města Meinong v jižním Taiwanu. Tento záměr vlády napojené na průmyslovou lobby ohrožoval existenci svérázné tradiční kultury a zemědělského hospodářství čínské etnické skupiny zvané Hakka, stejně jako vodní a přírodní rovnováhu tamního ekosystému.

Heslo protestantů znělo: „Ne přehradě, ano řekám, vodě a životu.“ Písničkáři, z nichž nejznámější byl Lin Sheng-xiang, se připojili k místním zemědělcům, a i když byl projekt po

několika letech zrušen, vzniklo občanské hnutí, které nadále sleduje akce vlády, jež by svou jednostranností mohly poškodit různé lokality a jejich obyvatele. Růst občanského zájmu o životní prostředí a o demokratizaci rozhodovacích procesů je jedním z nejdůležitějších výsledků protestních akcí. Někteří mladí lidé, kteří odešli studovat do měst, se vrací do rodného kraje a snaží se rozvíjet místní tradice, emancipovat zapomenutý venkov.

Naproti tomu čínský publicista Xiaozhou Zhang z Pekingu nastínil zcela odlišnou situaci. Podotkl, že takové akce by v Číně nebyly možné – a to jednak proto, že tam neexistuje žádné soukromé vlastnictví půdy, takže nemá ani kdo proti manipulaci s ní protestovat, a potom postavit se proti záměru vlády znamená vystavit se nebezpečí tvrdé persekuce. Mluvil však překvapivě otevřeně o vývoji v písňové tvorbě a vztahu lidové hudby

a establishmentu. Na kuriózním případě písně *Rudá z východu* ukázal, jak dnes může být „lidová“ píseň neobyčejně populární, aniž by měla veřejnost povědomí o kontextu, v jakém byla napsána (napadení Vietnamu Čínou v roce 1979). Této a dalším písním, jež mají ideologické podloží, se říká „rudé“ a jsou v oficiálním oběhu dodnes. Paradoxně tytéž písně zazněly mezi studenty na náměstí Nebeského klidu v roce 1989 – měly zesměšnit komunistickou vládu. Vedle toho začaly v 80. letech vznikat na folk-rockovém poli písně s dvojsmyslnou metaforikou, které jsou zakazovány podle toho, jak si je vyloží vládnoucí moc. Jednou z těch zakázaných je *Krásný ostrov*, která vznikla na podporu nezávislosti Taiwanu. Jiná píseň nese název *Červené šaty*, čímž je míněna rudá komunistická vlajka. Obsah těchto nekonformních písní od 80. let proměňuje svou poetiku podle nastupujících

generací. Obecně však lze říci, že ty poslední vypovídají o osamělosti, opuštěnosti a bezvýchodnosti, jako třeba píseň *Červený vlak* (který mne veze krajinou samoty, opuštění). Současně však dochází k aktualizaci starých témat z lidové tvorby a jejího svérázu. V Číně, která je směsicí obrovského počtu etnických skupin, došlo v uplynulém století k velké homogenizaci lidové kultury pod vlivem dominantní národnosti Chan, takže se dnes stěží pozná, odkud která lidová píseň pochází. Existuje dokonce píseň *56 květů*, která na tuto skutečnost upozorňuje, a poznání rozdílnosti a znovuoživení původu písní se programově věnuje i jeden festival. Xiaozhou Zhang závěrem řekl, že v Číně není možné, aby písně fungovaly přímo jako gesto aktivního sociálního protestu, ale přesto se muzikanti snaží posouvat vědomí obyvatel ke svobodě vyjádření.

Spolek přátel žehu

JAKUB GROMBÍŘ

Skoro všechny choromyslnosti, které provzovaly předchozí vlády, se daly vysvětlit hloupostí, leností a chamtivostí. Ale současná rozpočtově zodpovědná vláda, která připomíná spíš okupační vojsko rekvirující všechno, co mu přijde pod ruku, jedná zcela programově: oni nás totiž nenávidí.

Tím „nás“ myslím nás všechny, co máme rádi ještě jiné věci než peníze. A tím „nenávidí“ myslím doopravdy, tak jako se navzájem k smrti nenávidí červení a černí mravenci. Jde totiž o jiný živočišný druh – schválně si zkusíte některou z těch truchlivých fyziognomií nového panstva představit při každodenní lidské činnosti. Zpravidla se prodrali k moci lidé, kteří byli v dětství neoblíbenými premianty a teď dostali konečně šanci pomstít se všem těm nezodpovědným spoluobčanům, kterými hluboce opovrhují. Vynikají pouze ve schopnosti hromadit majetek – ale nedokáží si ho pořádně užít, dokud vidí, že někdo může žít celkem spokojeně i bez peněz. Proto je nutné nízkopříjmové skupiny co nejvíce zdeptat a ponížít, aby proklínaly den, kdy se narodily.

Ti, co u nás vládou, nejsou pochopitelně žádní liberálové. Liberalismus je velkorysý, vychází z představy Adama Smitha, že člověk je dost rozumný, aby jednal slušně i bez státního dozoru. Současná vláda naopak vidí v každém nespolehlivého simulanta, na kterého platí jenom karabáč. Jejich programem je dohlížet a trestat; jsou posedlí sankcionováním každého chování, které považují za nežádoucí. Radost ze života je pro ně luxusem, který je potřeba jaksepatří zdanit, nedokáží totiž uvažovat jinak než v duchu strýce Vařečky. Chtěli by pokutovat ty, co si nečistí zuby, co provozují nebezpečné sporty, co jedí tučné maso. Závídí zaměstnancům stravenky, marodům nemocenskou, důchodcům donášku penzí do domu a lidem vyhozeným z práce závídí odstupné.

Madridu ano, panu Kolocovi ne!

PETR SLINTÁK

Nejsem sice příznivcem masových akcí a mám raději komornější formy setkávání, ale k článku Tomáše Koloce „Bohu ano, církvi ne!“, který vyšel v Kulturních novinách č. 8/2011, si dovoluji dodat několik poznámek. Text, který reflektuje světový sraz katolické mládeže v Madridu, se totiž vyznačuje značnou žurnalistickou povrchností.

V Madridu se během srpnových týdnů opakoval obvyklý scénář. Před setkáním se ozývaly kritické hlasy a psalo se, že akce poškodí již tak špatné veřejné finance španělského státu. Na ulicích se místy objevovaly protestní plakáty a občas si přisadila i senzacechtivá média. Leccos z toho bylo možné sledovat i při minulých srazech. Tedy nic nového, pouze anticírkvní folklor současné Evropy, českomoravské luhy a háje nevyjímaje.

Pokud jde však o ekonomický aspekt akce, světové dny katolické mládeže byly cele samofinancovány. Jejich náklady obnášející zhruba 50 milionů eur pokryly příspěvky poutníků, sponzorské dary a podpora diecézních fondů nebo privátních donací. Městská správa ani španělská vláda na akci finančně nepřispívaly. Naopak pro španělskou ekonomiku měl příliv poutníků pozitivní ekonomický dopad. Za týden setkání fakturovaly španělské provozovny čtyřikrát větší příjmy než ve stejném období minulého roku. Předpokládám, že toto bude

Pokud něco ve státě až doposud jakžtakž fungovalo, je třeba to zničit kvůli hérostratovské slávě nebojácných reformátorů. Hlavní tíživostí je všechno dostat pod kontrolu: od školních osnov až po to, zač příjemci sociálních dávek utrácí almužnu. Ponurá ideologie jedná proti základní tržní logice: pokles spotřeby se řeší zdražováním, nezaměstnanost škrtáním podpor a kriminalita propouštěním policistů.

Stejně jako je mylné považovat vládu za liberální, není to ani vláda klerikální, jak bývá někdy označována. Ačkoli k vysvětlování toho, proč se všichni nemůžou mít dobře, hlásné trouby moci rády používají to nejuvážnější austrokatolictví, křesťané to nejsou

ani náhodou. Myšlenka, že nenávidět je třeba hřích, nikoli hříšník, je nad jejich chápání. Pokud Kalousek nebo Drábek vůbec věří v nějakého boha, je to určitě Pluto. Můžeme jen ocenit pozorovatelský talent starých Řeků a Římanů, když smrt a bohatství svěřili do gescé stejné osobě.

Současná vláda vyniká hlavně v tom, šířit kolem sebe dušičkovou náladu do celého národa. Tyto typy bytostně nesnášejí život pro jeho nevypočitatelnost. Nejraději by vše, s čím si nevědí rady, hygienicky zlikvidovali po vzoru pana Kopfrkingla. Slabí musejí vyklidit místo, jsou pro ně připravena „žároviště budoucnosti“. Proto jsou například kormidelníci epochy

tak posedlí zabetonováním posledních zbytků přírody. A zabetonovat touží i veškerou spontánnost ve společnosti, která jejich experimentům klade přirozený odpor. Za ministry kultury, životního prostředí a školství byli proto dosazeni lidé, jejichž jedinou kvalifikací je negativní vztah k danému resortu. Na post ombudsmana a vládní zmocněnkyně pro lidská práva byli dosazeni typičtí slouhové, kteří pokud mají nějaký názor, rozhodně to na sobě nedají znát. Duševní horizonty těchto elit nepřesahují ono hloupého mlynáře z pohádky, pro něhož nejsladší na světě byl jeho dvanáctiletý med, nejmí se vyplatit mít všechno pod zámekem a největším nepřítelem člověka jsou daně.

pro Tomáše Koloce nyní důkazem katolického klerokonzumerismu.

Pokud jde o mediální zájem o tuto „zpátečnickou akci“, počet akreditovaných médií dosáhl pět tisíc, z nich téměř tři tisíce byla španělská. Tamní televize uskutečnila 55 zvláštních přenosů, jejichž sledovanost se vyšplhala na 15 milionů diváků. Dá se přitom předpokládat, že většina lidí od papeže neočekávala ekonomické rady, jak ve Španělsku řešit aktuální nezaměstnanost nebo otřesy evropské měny.

Po setkání, které provázela nesmírně pozitivní nálada (tak odlišná od dnešní malomyslné atmosféry v celé Evropě), a z různých stran bylo slyšet nadšené ohlasy desetitisíců mladých poutníků, španělský spisovatel Mario Vergas Llosa napsal: *At' už jsme věřící nebo ne, všichni bychom se měli radovat z toho, co se událo v Madridu. Demokratická společnost potřebuje oporu v náboženství. Současná kultura rezignovala na hledání podstatných odpovědí na velké otázky člověka o životě, smrti a osudu. Místo toho se stala lehkou hrou nebo kabalou pro nesrozumitelné a arogantní experty. Dnešní katolicismus je aktivnější a energičtější než před lety. Viděli jsme to v Madridu. Nikoliv úpadek, ale zdravá vitalita a dynamismus. Budme vděční za to, co se odehrálo.*

Doporučuji autorovi článku „Bohu ano, církvi ne!“ sehnat si adresu španělského spisovatele a napsat mu dopis, ve kterém se laureát Nobelovy ceny od mladého českého publicisty dozví, že všechno je jinak, podstata madridské akce je v jádru prohnílá a římskokatolická církev patří do propadlých dějin.

Vzdělávání není testování

Na články, které se týkaly tématu státních maturit (KN 6/2011), zareagovala čtenářka, středoškolská učitelka v důchodu (nar. 1938), která popsala neutěšenou situaci, s níž se sama v posledních letech setkávala. Následující text je redakčně krácenou částí delšího dopisu.

JANA ALBRECHTOVÁ

V posledních dvanáct letech důchodu jsem stále doučovala děti základních škol, jak se tak ke mně různě přes své rodiče dostávaly... A tak jsem postupně zjišťovala, jak velké mezery v ovládnutí pravopisu i stylistiky existují. Že jsme se nakonec vždycky vyhrabali z ustavičných čtyřek, to byla zásluha naší souhry. Dozvěděla jsem se například, že chlapec by mohl ze školy vědět víc, „kdyby bylo slyšet. Voni kluci strašně vyvádějí...“ Prošlo mi tu těch hochů a děvčátek za ty roky na padesát. A k tomu přibyly ve školním roce 2009/10 až do letoška postupně čtyři maturanti. Prvá posluchačka dálkového studia obchodní akademie (30 let, na ZŠ hodnocena 4), pak student střední hotelové školy (na propadnutí), loni první „státní“ maturant z průmyslovky (obhájil 3) a letos z loňska neúspěšná frekventantka soukromé střední školy cestovního ruchu: „neuměla Hamleta“, tak ji k písemkám nepustili.

Když jsem zjistila, že všichni tito mí žáci na konci svého studia, tedy v předposledním ročníku, nedokážou uvažovat v souvislostech (v dějích temně tápou), téměř vůbec nic jim neříkají

literární pojmy jako téma, styl, kompozice, fabule, myšlenka, že své výpovědi formulují natolik neobratně, že se to nedá poslouchat, tak jsem si především uvědomila, že mám před sebou představitele tzv. průměru „odborných“ škol, lidiček, kteří četli naposled z čítanky na ZŠ, na které ve střední škole zbyla tak minuta vlastního projevu z té dotace dvě hodiny českého jazyka týdně. Co to je, dvě slohové práce za rok a pár diktátů! Sklonila jsem hlavu a věnovala už celé tři roky, letos čtvrtý, pomalé individuální péči a jejich „hlubšímu“ vzdělání. Když se první studentce podařilo odmaturovat „za 3“, druhému téměř pětkou „za 2“ a loňskému „státnímu“ obhájit trojku, jási jsme všichni. Čím dál tím víc ale ve mně hryze červ, který mne v době mé aktivní služby nikdy nehryzal: K čemu byl těm mým současným pracovníkům v kanceláři a na technice ten intenzivní kurz? Podařilo se škole a mně vychovat z nich kultivované čtenáře, kteří potřebují krásnou literaturu taky k životu, což by snad měl být hlavní cíl výuky literatury? Kdepak! Zhluboka si oddychli, že teď už nic číst nemusejí, a proto (zas) nebudou. Nemít za sebou strašáka věčných „zjišťovacích“ testů a zkoušení, to je taková úleva, že to nikdo nedokáže snad ani vyjádřit, řekl mi jednou jeden z absolventů na maturitním večírku po letech.

Vyučování literatury by mělo být oázou, hodinou blaha a osvěžení, která se dá zažít tehdy, jsou-li všichni přítomní zainteresovaní, mistrovství to zorganizovat je na učitelé, a že to jde, o tom se nemusím šířit... Znáám kolegy, kteří by dokázali víc, kdyby nemuseli tzv. „probrat“, zkoušet a vykazovat. Stejně tak by se mělo dít nejen s výchovou literární, ale i hudební a výtvarnou...

Piš, jen když to cítíš...

Ohlédnutí za 39. ročníkem Literární soutěže Františka Halase.

VOJTĚCH KUČERA

Vřelý vztah básníka Františka Halase k mladším autorům je obecně známým faktem. U nakladatele Václava Petra měl v letech 1936–1942 na starosti redakci knižnice První knížky, v níž uváděl do literatury mladé básníky. Pod jeho patronací tehdy do české literatury vstoupili takoví básničtí velikáni jako Jiří Orten či Jiří Kolář. Intenzivní kontakt s mladou generací Halas udržoval až do samého sklonku svého života, o čemž vypovídá mimo jiné zápis Jiřího Koláře o společné návštěvě s Josefem Hiršalem v nemocnici pouhé tři hodiny před básníkovou smrtí (Očitý svědek: Deník z roku 1949, knižně Mladá Fronta, 1997). Tuto část Halasova odkazu se již téměř čtyři desetiletí snaží připomínat i Literární soutěž Františka Halase, od roku

1993 zaštiťovaná Muzeem Blansko. Nejinak tomu bylo i letos.

Páteční večer 21. října 2011 tedy patřil na zámku v Blansku poezii. V rámci setkání účastníků 39. ročníku s porotci, kteří se s přítomnými podělili o své dojmy z jejich tvorby, zde proběhlo vyhlášení výsledků této tradiční celostátní básnické soutěže. Díky kvalitě zaslaných příspěvků to porota tentokrát neměla s výběrem nejlepších prací vůbec jednoduché. Jako by mnozí ze zúčastněných skutečně vycházeli z nezbytných předpokladů pro dobré básně, trefně shrnutých ve dvouverší prachatického Libora Staňka: „Piš jen to co je pravdivé / Piš jen když to cítíš“.

Rozhodování porotců, kteří se za účelem společného rokování nad zaslánými verši sešli v půli října v brněnském Hostinci U Putny, tak bylo provázeno opravdu vášnivou diskusí.

A výsledek? Laureátem 39. ročníku Literární soutěže Františka Halase se stal dvaadvacetiletý básník **Jan Delong**. Básničky **Michaela Schwarzová** a **Natalie Paterová** byly za své verše odměněny uznáním poroty. Cenu časopisu Host, spočívající v půlročním předplatném, získala **Lenka Požárová**, nejmladší účastnice soutěže **Alžběta Luňáková** se může těšit z Ceny revue Weles. Výraznou a osobitou poetikou se však představili i další, například kvartet pražských básníků **Dominik Melichar**, **Jakub Vaněk**, **Tomáš Čada**, **Kamil Princ**.

Básnické profily všech účastníků letošního ročníku byly v průběhu října zveřejněny na internetových stránkách soutěže <http://lsfh.bloguje.cz>, obsáhlejší profil laureáta Jana Delonga a rozhovor s ním přinese následující číslo Kulturních novin. V příštím roce bude

připraven výroční básnický almanach, který souhrnně představí vybrané verše autorů za posledních pět let soutěže (2008–2012) a naváže tak na výroční sborník *Na vlastní ticho: Hledání 1972–2007* (Muzeum Blansko, 2007).

Literární soutěž Františka Halase je určena především začínajícím autorům ve věku od 15 do 29 let a je pořádána každoročně od roku 1972 jako doprovodný program tzv. Halasova Kunštátu. Nadcházející jubilejní 40. ročník soutěže proběhne formou vícedenního setkání vybraných účastníků již v rámci hlavního programu přímo v Kunštátě. Vzešlému laureátovi bude navíc, pokud dosud knižně nepublikoval, nabídnuta možnost do roka vydat básnickou prvotinu.

Vojtěch Kučera (1975) je básník a bývalý šéfredaktor Welesu (1999–2003).

Jan Delong

KOHO ZBYLO VÍCE

zítra
s krutou přesností
odpočítáš co zbývá

až

nebude co říct
nebude na co vzpomenout
nepoznáme
koho zbylo více
v úzkém řezu světla
uniklého z nedovřených dveří
výřečně zpuštěného pokoje

Natalie Paterová

~ ~ ~
Jsem krajina podmáčená deštěm.
Vysvlékám tě z kůže, rybí šupino!
Zoufale kasám sukně a třesu údolím.
Necháš mé břehy vyhledávat?
Vychládám ti v ústech.
Schoulená pod jazykem
prahnu po doteku.

Michaela Schwarzová

~ ~ ~
I když tráva překryla staré jizvy
jsem jen bolavý semenáček
vklíněný deštěm do oblohy

Vymkнутá z kamene
Hojím se jako kost

I na mém zrezlém jehličí
dá se rezně spát

Alžběta Luňáková

~ ~ ~
Jako malá,
létávala jsem
před supermarketem
v červených helikoptérách,
zatímco babička kupovala chleba
a maminka nanuky
Teď už jen naslouchám
tomu strachu
těsně pod nebesy

Lenka Požárová

NOKTURNO

Noc napájí petrolejku
nesmlouvavou vůní taxikářské dlaně

dech opírá se do skel
lán pole zatahuje

když za krajnicí
v tmavé houšti zeje

tvář slunečního bůzka
na mářách

Dominik Melichar

~ ~ ~
žádný vzdávání když tak hezky kvetou lípy
žádný kameny na hřbitovech krásy
žádný lampiony počmáraný spáleným dřevem
žádný motýli a žádný modlitby
jen už žádný lidi a žádný lidi
veliké důkuvzdání

žár mědi formy cigaretového kouře
jen žádný strádání ve spárách žuly
a žádný nadání a žádný nehty
žádný krucificiální ponětí
žádný sestry a žádný bratři
vůně pomerančů

miluji tě jsem žádný
odcházím jsem žádný
žádný za mřížemi
a žádný před nimi
jen hadi mezi prsty
hadi v letním poli a

hadi v lese ve všech ročních obdobích
hadi mezi auty a cyklisty
už žádní hadi žádní hadi!
žádní
když tak hezky voní lípy
žádný vzdávání když tak hezky kvetou lípy

žádný řádky olověných zrcadel
miluji tě
odcházím
už žádný keře a žádný smírčí
jen žádný rozvaliny a sine sole nihil sum
zítra budou hrát v radiu

a měsíc vychází za plného osvětlení
oblečen do svatebních šatů
poskvrněných mojí touhou
už žádný lidi žádný žádný!!
jen písek a písek mezi prsty
a měsíc a měsíc ozděný touhou

a kříže a keře rachotící hrách
v kloubech veřejného osvětlení
nemohu spát přikryt pomerančovou slupkou
když za dveřmi voní už hodiny a hodiny
lípy

nechte mě spát už žádný
žádný skvělý důkuvzdání
miluji tě odcházím sestro bratře
chtěl bych ti nasadit prsten

v háji hadů na hroudách tvých tváří
v rubáši slunečních paprsků
jen – žádný vzdávání
když venku tak krásně voní lípy

Jakub Vaněk

~ ~ ~
Všechno se stává podobnostvím a zároveň
jím není
nic
Kámen může překvapit kdekoli
Teď
už čelo neuhne

Tomáš Čada

ÚPLNĚ ZBYTEČNĚ

Nad velkou básní Malého Radka
vzpomněl jsem na srnu která k nám
přišla umřít
Utekla z lesa aby si ustlala před naší kůlnou
Vykopat hrob musel v tom mrazu děda sekerou
a babička
dlouho chodila pro dřevo
dlouho ze studně nosila vodu
dlouho ji nad kamny nahřívala

předlouho dědeček umýval zažranou smrt
z rukou

Kamil Princ

ZAHRADA ROZKOŠÍ

Noc – černou komtesu – teď vějíř luny halí,
v tmě krypty muzea cos huđe do ticha...
Leč nikdo není tu, jen hrůzný triptych a
na něm hrá muzika, že shnily ideály.

Bosch Hieronymus ten obraz štětcem zplodil;
teď díla pravobok svou hororohru spustí:
mši zmaru brínkají raráši bohapustí
a Eva s Adamem jim tančí... (levý oddíl)

Chór monster burácí, nástroje jak psi kvílí,
kost v kotle bubnuje. A struny? To jsou žily!
Děšť' tónů sype se – ni jedna pomlka!

Na levém obraze pár křepčí nahatý –
dvě holá stvoření jsou míň než zvířaty!
Tu hudba ustrne... Hle: zbytek jablka...

Jan Delong přebírá cenu pro vítěze.
Foto Pavlína Lesová

Výsledky 39. ročníku Literární soutěže Františka Halase [2011]

Laureát
Jan Delong, *1989, Třinec

Uznání poroty:
Natalie Paterová, *1991, Hlučín
Michaela Schwarzová, *1988, Karlovy Vary

Uznání poroty / Cena časopisu Host
Lenka Požárová, *1989, Měříň

Uznání poroty / Cena revue Weles
Alžběta Luňáková, *1995, Opava

Složení poroty:
Miroslav Chocholatý, literární kritik,
vysokoškolský pedagog
Vojtěch Kučera, básník, příležitostný editor
Martin Stöhr, básník, vydavatel, redaktor
časopisu a nakladatelství Host

Robert Vano v Šumperku

S prvními podzimními plískanicemi zavítal do Šumperka světově uznávaný umělecký a módní fotograf Robert Vano. Kromě dobré nálady s sebou přivezl výstavní soubor ze své Platinové kolekce (2009), kterou zapůjčila Leica Gallery Prague. Vernisáží předcházela beseda s tvůrcem sršícím humornými příběhy a nevšedními zkušenostmi ze svého podivně pohádkového života.

STANISLAV JUGA

Kdykoli si něco vysnil a toužebně přál, dostal úplně něco jiného. „Chtěl jsem loutkové divadlo, a rodiče mi darovali kolo. Stejně tak to dopadlo s fotoaparátem značky Pionýr,“ posteskl si. Ve čtrnácti letech neoplýval nadšením, ale možnou cestu tvůrčím životem mu nechtěná hračka s objektivem přeci jenom naznačila. Právě obtíže ho teprve čekaly. Když měl nastoupit na vojnu, raději se rozhodl pro emigraci. Psal se rok 1967. Spolu s kamarádem tajně překročil jugoslávskou hranici. Zamířil do Itálie a pak do zaslíbené Ameriky. Tam se začíná odvíjet jako na kinofilmu černobílý příběh kluka, který neuměl ani slovo anglicky. Přesto věřil, že se jednou prosadí a bude slavný.

Americký sen

„Zpočátku jsem pracoval ve sklárnách. Přijali mě do rodiny s osmi dalšími dětmi. Později jsem umýval nádobí a dva roky zkoušel své štěstí v kadeřnictví. Tam si mě všimla redaktorka jednoho módního časopisu,“ popisuje svou roztomilou češtinou s mezinárodním přízvukem svůj americký sen. Odtud byl už jen krůček do studia, v němž tvořili pro módní žurnály slavní fotografové, mezi nimi Horst Bohrmann, známý jako Horst P. Horst. „Každý den jsme museli před ním nastoupit v bílém plášti s dřevěnými knoflíky. Byl to sváteční obřad. Den co den jsme se mu opakovaně představovali a odpovídali na jeho záluďné otázky,“ vzpomíná Robert Vano. Několikrát utíkal z jeho ateliéru v naprosté beznaději. Znovu se vracel a znovu začínal od píky. Prožíval tvrdé pády do neznáma a občasné záblesky rodičů se úspěchu. Trvalo to nejméně dalších deset let. Pak si řekl, že už nebude poslouchat příkazy slavných tvůrců a pokusí se jít svou vlastní fotografickou cestu. Vytrvale hledal své osobité téma. Zpočátku snímá

květiny, zátiší a samozřejmě dámy pro časopisy. „Až slavný Horst mi poradil. Máš rád kluky, tak je fot! A bylo to. Začal jsem fotit nahé kluky...“ zpovídá se před pozorným publikem fotograf, který se otevřeně hlásí ke své homosexualitě.

Nejen mužské akty

Mnohé jeho akty kluků (přítomné i na šumperké výstavě), zejména z cyklu *Bohemia* (Adršpach 1992), šmravě provokují, jiného podmaňují svou přirozenou erotickou otevřeností vtělenou do chlapské nahoty. Přitom nejsou přesvědčivě stylizované. Spíš zrozené všedním okamžikem a každodenní obyčejnou situací. Při dováděném koupání v přírodě, odpočívání v posteli, u zadumaného okna... Jiné, například *Homage to Mapplethorpe* (Praha 2008), stejně jako *Akt* (Praha 2007), se až naturalisticky soustřeďují na obraz obvykle zahalovaného mužství, zatímco seriál aktů *Sny* vyniká oparem erotické fantazie. Snímky více naznačují a vstřícně podněcují představivost o smyslnosti mužského těla.

Fotograf Robert Vano dobře ví, že mužské akty nepředstavují vrchol jeho tematicky mnohem pestřejší a rozrůzněnější tvorby. Tvoří však její významnou a určující součást. Šumperská výstava uvádí výběr ze dvou stovek jeho černobílých snímků pořízených autorovou tradiční technologií platinopalladiového tisku známého z roku 1880. Mezi nimi jsou i obrázky, které pořizoval pro českou edici časopisu *Elle*, v němž osm let (1996–2004) pracoval jako umělecký ředitel.

Fotografie nemusí být ostrá

Svou první opravdovou fotografii pořídil až v pětatřiceti. „Profesionálním fotografem se stanete v okamžiku, až zveřejníte svůj první snímek a dostanete za něj honorář,“ s úsměvem a sotva zastíranou nadsázkou odpovídá na dotazy návštěvníků. Sám nejlépe ví, že to

Robert Vano ve Vlastivědném muzeu v Šumperku. Foto Michaela Stuchlá

zdaleka není tak snadné. Jeho fotografičtí učitelé jej ne nadarmo nabádali, aby každý den udělal několik desítek snímků. Za rok téměř třicet tisíc a za deset let... Pak je naděje, že se možná deset z nich povede!

Robert Vano se v jednom rozhovoru podíval, proč by musela být každá fotografie ostrá. Stačí si prohlédnout autorovu výstavu a člověk rázem porozumí jeho slovům. Ostré kontury nejen lidského těla nemusejí vždy spolehlivě odlišovat podstatu od jevu. Nemusejí významově oddělovat jedinečný detail od složeného celku. Jeho snímky jsou často záměrně rozostřené. Chvějí se. Podlamují se v touze. Podřizují se snu. Vyvolávají přání. Rozplývají se na horizontu umělecké pravdy a autorské fantazie. Ve své nebarevnosti se rozkládají do vějíře snadno rozlišitelných i splývajících (polo) tónů, v nichž neprojasněnost více naznačuje

a slibuje. Zejména u zmiňovaných mužských a ženských aktů. Vanova výtvarná tvorba obsahuje ve svém sdělení zakódovanou obavu z pomíjivosti, budoucnosti, nejen vlastních snímků zaznamenaných prchlivým okamžikem, nevinným pohledem, zjevnou úzkostí, chtěnou nadějí a vsudyprítomným napětím, co ještě může přijít poté. Jeho výtvarné prožívání nezaměnitelně podporuje autorské zpracování fotografií ojedinelou technikou platinopalladiového tisku.

Platinové snímky

Fotograf nejdříve digitálně pořídí snímek. V počítači jej upraví a následně vytiskne. Fotografie prosvitá na velký negativ. Připraví si stoprocentní bavlněný papír (většinou dovezený z Francie – jeden kus za 140 korun). Na něj nanese speciálním štětcem z Japonska roztok platiny získané z USA. Speciálně upravený negativ přitiskne na papír, vloží mezi skla a šest minut prosvěcuje černými UV zářivkami. Cena jedné takové fotografie z dvacetikusové série se pohybuje kolem dvaceti tisíc korun.

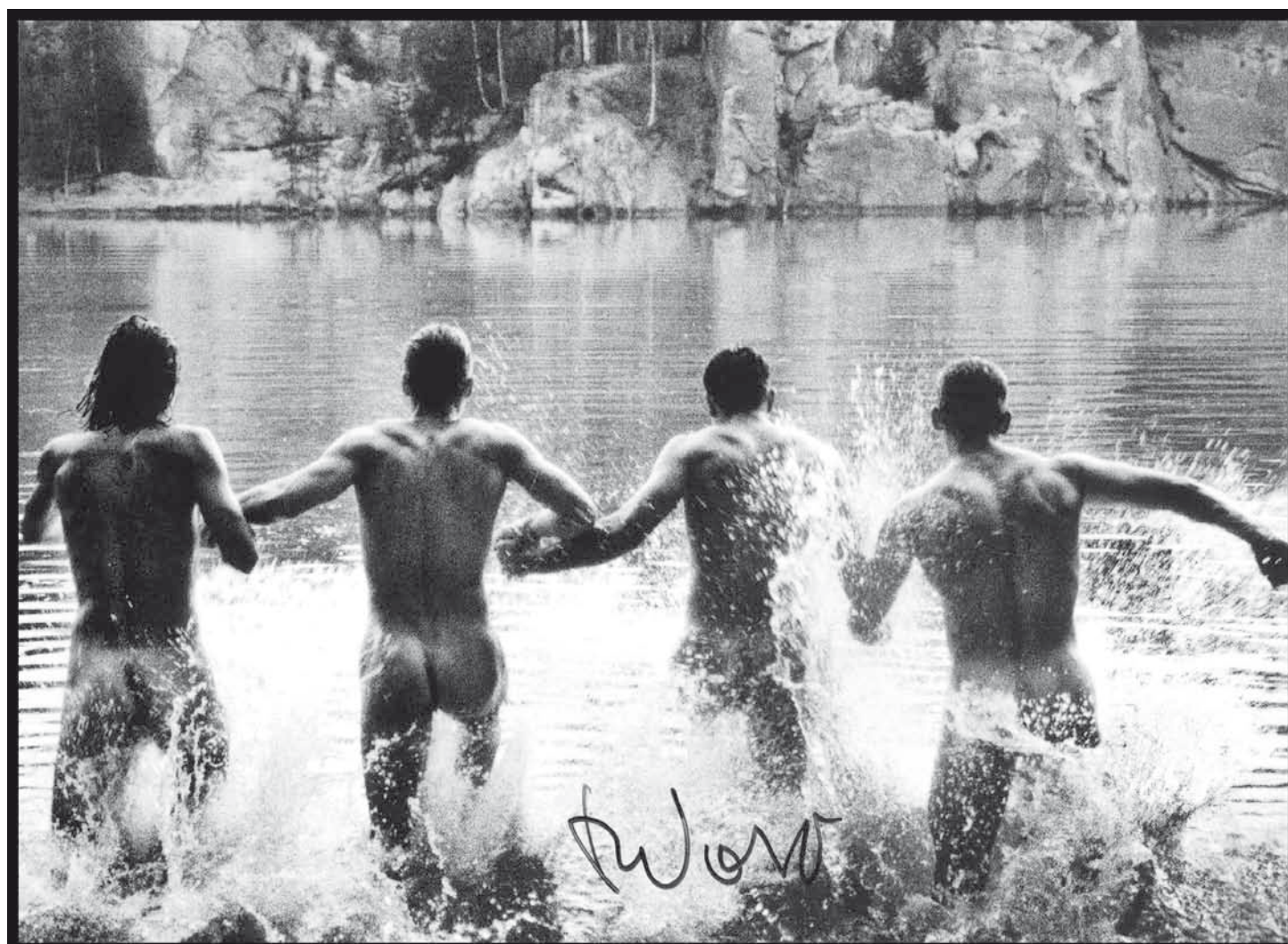
Poslouchám jen sebe

Na první pohled plachý a snadno zranitelný umělec Robert Vano prozradil na šumperské besedě (možná v rozporu s atmosférou svých vystavovaných snímků), že umí být vtipný a humorný, s optimistickým výhledem do budoucna. Přestože jsou jeho díla světově uznávaná a mimořádně hodnocená, prohlašuje, že není bohatý. „Když jsem před lety emigroval z Československa se svým kamarádem, on tehdy prohlásil, že jednou bude bohatý... a je. Já řekl, že budu fotograf, a jsem. Bohužel jsem neřekl, že budu bohatý. A nejsem!“ Spokojení diváci mu děkují za šumperskou návštěvu, za upřímnost a bezprostřednost, a zejména za vybraný cyklus vystavovaných fotografií, které poctivě snímají jednu z možných tváří našeho společného života.

Na samý závěr nešetří dobrou radou: „Svým rodičům příliš nevěřte, nebo dopadnete jako oni. Nevěřte ani učitelům, nebo budete učit. Dnes poslouchám jen sebe.“

Robert Vano, Vlastivědné muzeum v Šumperku, 7. října – 30. listopadu 2011.

Stanislav Juga (1953) je publicista.

Fotografické kontroverze

Pražská galerie Rudolfinum vystavuje kolekci osmaosmdesáti fotografií, které byly při svém vzniku spojeny s nejrůznějšími kontroverzemi. Putovní výstavu, která již byla k vidění v šesti evropských městech, připravil Daniel Girardin, kurátor ženevského Musée de l'Elysée, z jehož sbírek většina vystavených fotografií pochází, spolu s ženevským advokátem Christianem Pirkerem.

ZDENĚK MITÁČEK

Expozice *Kontroverze/Controversies* s podtitulem *Právní a etická historie fotografie* je v Rudolfinu instalována velmi decentně až nenápadně. Převažují malé formáty, většinou černobílé, často se jedná o autorské kopie z originálu. U každého vystaveného snímku je kromě běžných informací o jeho názvu a autorovi umístěn také komentář se stručným popisem jeho historie. Díky tomu výstava poměrně výstižně dokumentuje, jak byly dané náměty v té které době přijímány veřejností, jaký ohlas konkrétní fotografie měly, k jakým právním sporům při jejich využití docházelo.

Soukromý svět

Otázka, co je veřejné a co soukromé, co vhodné k záznamu a co nevhodné, se prolíná dějinami fotografického umění od jeho prvopočátku. Mnohé snímky poukazují na měnící se podobu hranice mezi veřejným zájmem, uměleckou svobodou a zájmem o ochranu soukromí. Výstava tak návštěvníkům klade celou řadu otázek souvisejících s touto ústřední: Kde pro každého z nás leží hranice nejenom vnímání řady sporných témat naší doby, ale také meze vlastního angažování se při řešení problémů dnešního světa?

Většina vystavených snímků – ať už je datum jejich vzniku relativně nedávné, nebo vzdálenější – evokuje příběhy, které se tak či

onak vztahují k našemu potýkání se se světem médií. Kontroverze okolo vystavených fotografií spadají převážně do následujících tří oblastí: autorských práv, politické a válečné fotografie, zobrazování nahoty. Pro nepoučeného návštěvníka mohou být šokující třeba fotografie dětí, akty dospívajících a podobně.

Vedle zásadních snímků, které se staly nedílnou součástí pomyslné „vizuální paměti“ minulých dob, zde najdeme také doklady touhy po senzacnosti spojené s popkulturou konce dvacátého století, například vzorek z cyklu sadomasochistických aktů – autoportrétu Roberta Mapplethorpa. Do této kategorie spadá rovněž výjev z reklamy Oliviera Toscaniho, kterým je známá *Libající se jeptiška*. Jiným příkladem komerční fotografie je v některých evropských zemích pro použití na veřejných reklamních plochách cenzurovaný snímek Sophie Dahlové z kampaně pro parfém Opium.

Dokument a inscenace

Vedle těchto prvoplánových provokací působí daleko kontroverzněji snímky z oblastí dokumentární, politické či válečné, přinášející obrazový materiál, který se stával zbraní politiků ve válce o přízeň veřejného mínění. Najdeme zde například původní i inscenovanou fotografii z dobytí Berlína – snímek rudé vlajky na Reichstagu, fotografii Stalina po boku s Jagodou a vedle něj stejný snímek s retuší, kde byl

Jagoda z historie vymazán. Z dřívější doby například známé posmrtné foto Bismarcka, které ve své době „neprošlo“ jako nevhodné zobrazení politika takového formátu. Z nedávných dob jsou k vidění snímky z války v Jugoslávii, je zde fotografie útoku na World Trade Center v New Yorku a kurátoři do souboru zařadili také jednu z fotografií z věznice Abu Ghraib. Věčné ohrožení lidské existence dokládají osudy snímků z humanitárních katastrof, jako je zemětřesení či hladomor. Na snímcích tohoto typu, jakkoliv jsou pro diváka náročné, můžeme ocenit jejich obsahovou věrnost, která působí ve srovnání s díly inscenovanými či retušovanými jako jakási bazální kvalita. Fotograf se stává prostředníkem mezi utrpením nevinných obětí a diváky, kteří sice již danou událost nemohou ovlivnit, ale mohou alespoň pomoci zmírnit její následky.

Příběhy za fotografií

Jedním z klíčových míst expozice je slavná fotografie Nicka Uta z války ve Vietnamu – devítiletá dívka Khim Phuc běžící po silnici z hořící vesnice. Snímek je doplněn dokumentárním filmem o této dívce. Její vlastní osud se poněkud rozchází s dojmem z fotografie. Po válce ji komunistický Vietnam využil pro šíření vlastní propagandy, zatímco její rodiče byli jako majitelé menší restaurace tím samým režimem šikanováni. Khim Phuc v roce 1992 se svým

partnerem emigrovala do Kanady, kde požádala o azyl. Po čase založila rodinu, má dvě děti a získala kanadské občanství. Její příběh byl tedy zcela jiný, než jaký bylo možné v době pořízení daného snímku očekávat.

Obrazy a malby po staletí ilustrovaly příběhy z náboženství, legend a mýtů, aby tak potvrzovaly v dané komunitě věci známé. V dnešní době je jejich úloha jiná. Fotografie ve službě médií často klamou, stávají se prostředky boje o zájem čtenářů, diváků, případně nakupujících zákazníků. Pocity a myšlenky, které v divácích vyvolávají, se mohou zcela míjet s okolnostmi jejich vzniku. Tento efekt výstava velmi dobře připomíná. Je výbornou dokumentací mnoha sporných témat, která jsou v našem myšlení latentně přítomná. Tímto způsobem slouží k potřebné sebereflexi.

Výstava volně navazuje na předcházející expozici *Mutující médium současné fotografie*, která se v Rudolfinu konala na jaře. Vzhledem k programu dalších výstavních síní můžeme říci, že pro zájemce o fotografii je letošní podzim v Praze opravdu pestrý.

Kontroverze/Controversies, Právní a etická historie fotografie, Galerie Rudolfinum, Praha, 8. září až 13. listopadu 2011.

Zdeněk Mitáček (1970) je publicista, psycholog a kritik.

Poslední mohykán svobody

Takto pojmenoval zakládajícího člena Surrealistické skupiny a výraznou osobnost české meziválečné avantgardy Bohuslava Brouka spisovatel František Listopad. V tomto roce byly vydány Broukovy dosud nepublikované eseje představující závěr jeho spisu z padesátých let O šalbě svobody a demokracie.

IVETA ŠEDOVÁ

Bohuslav Brouk je spojován s bohérou třicátých a čtyřicátých let, přátelil se především s Jindřichem Štyrským a s Toyen. Poté, co došlo k rozkolu v Surrealistické skupině, zaujal Brouk jasné protistalinské stanovisko po boku Karla Teigehe. Po válce varoval svými články před komunistickou ideologií a v roce 1948 byl nucen emigrovat, nejprve do Francie, poté do Austrálie a nakonec v roce 1958 do Londýna, kde zůstal až do své smrti. Kromě filosofických spisů uveřejnil několik děl týkajících se psychoanalýzy, o kterou se velmi zajímal.

Pocit svobody

Bohuslav Brouk vždy pohlížel na věci jinak než valná většina společnosti a s ironickým nadhledem demaskoval zavedené pojmy a jejich možné další významy. Trochu překvapivě pohlíží i na otázky lidské svobody a rozhodování, útočí na samotnou filosofii, kterou považuje za „pěstitelku bludu svobody vůle“. Svobodu chápe Brouk v negativním smyslu jako pouhou nepřítomnost útlaku. Svoboda je pro každého z nás tak samozřejmá, že si ji neuvědomíme do chvíle, než o ni přijdeme. Až pocit útisku nás vede k pocitu ztráty svobody. „Pocit svobody je slovní šalbou, neboť tímto termínem označujeme toliko absenci pocitu nesvobody“.

Svoboda je pro Brouka čistě subjektivní, pocitový dojem, který nelze objektivně popsat. I otrok se může cítit svobodným, pokud tuto svou situaci chápe jako danou a nepociťuje touhu po změně. Naopak současní lidé žijící v demokratické společnosti se mohou

Foto bohoslavbrouk.wordpress.com

cítit utlačování nutností chodit do zaměstnání a ustavičným koloběhem vydělávání a utrácení peněz. Svoboda tedy nemůže být absolutním pojmem. Pro každého jedince představuje něco zcela jiného. Brouk zde navazuje na antropologa Franze Boase a jeho subjektivní pojmání svobody. Dokonce ani státní zřízení nemůže být podle Brouka nikdy nazýváno svobodným, protože v každém státě dochází k útlaku určité menšiny, která s takto nastavenou vládou nesouhlasí. Všechny státy omezují činnost lidí danými zákony. Nejen v komunistických zřízeních se objevuje cenzura: Brouk dává za příklad Spojené státy americké, deklarující svobodu jako jeden ze svých stěžejních principů, kde však není možno v tisku kritizovat křesťanské náboženství a stavět se veřejně proti Bohu, a kde bylo zakázáno vydání několika knih (například Millerova *Obratníku*

Kozoroža). Brouk kritizuje nejen socialistickou ideologii, ale i západní konzumní společnost, a na základě svých zkušeností zvláště australské předměstí, kde i hospody zavírají v šest hodin večer a lidé nemají po práci jinou možnost, než se stáhnout do soukromí svých domů na venkově. Přesto se zde Australané cítí svobodně, jen imigranti jako Brouk vidí v této situaci útlak, což potvrzuje Broukův výrok, že „měrou svobody je jen a jen člověk“.

Nový smysl filosofie

Brouk se zamýšlí nad posláním filosofie v dnešním světě a hledá její nový smysl. Svoboda podle něho představuje pro filosofy totéž, co pro náboženské myslitele Bůh (přičemž náboženství považuje Brouk za „urážku rozumu“ a „duševní mor“). Zatím se však vždy potíralo jen náboženství, což je podle Brouka chyba. Brouk bojuje proti filosofii jako poznávací metodě, jelikož tato metoda je výlučnou záležitostí vědy. Východisko nalézá v odvratu filosofie od abstraktních témat a metafyziky a jejím příklonu k soukromým problémům jedince a společnosti. Filosofie se má stát normativní naukou, která bude učit lidi, jak správně žít. Takto bude filosofie nadřazena i vědě.

Kultura a nesvoboda

Ani v demokracii nemůže vládnout vůle většiny; blížilo by se tomu jedině rozhodování ve veřejných referendech, ale i zde by se menšina, která s výsledkem veřejného hlasování nesouhlasí, cítila utlačovaná. Politici často prosazují „šalebnou svobodu“, kdy si většina lidí myslí, že se podílí na důležitých rozhodnutích státu, ve

skutečnosti však za lid rozhoduje vláda. Brouk však vládu většiny lidí odmítá, považuje lid za „blbečky, duševní kretény“. Představuje vlastní vizi utopické ideální společnosti, v níž musí být vše předem plánováno, aby byly zabezpečeny hmotné statky pro všechny občany. Veřejné plánování bude však vždy většinou společnosti chápáno jako útlak a potlačení jejich svobod. Brouk z toho odvozuje, že svoboda nemůže být hlavním cílem společnosti. Cíl vidí v blahobytu, který však nechápe jen materiálně, ale v celkovém kulturním pojetí. Výsledkem plánující společnosti mají být tedy kulturní hodnoty na úkor svobody. Plánování proto musí být svěřeno odborníkům, „filosofům plánování“. Tak, jako mají v Platónově ideálním státě vládnout filosofové, tak i v Broukově zřízení má být vláda svěřena specialistům a v žádném případě se k ní nemá dostat omezená většina. Vládce, volený kulturním parlamentem, má mít absolutní moc.

Brouk se při své myšlence na ideální společnost inspiruje nejen Platónem, ale i marxistickou ideologií. Přestože musel před komunistickým režimem uprchnout do exilu, zastával vždy levicové názory a bojoval proti západní konzumní společnosti. Brouk promýšlí věci z různých úhlů pohledu a dochází k překvapivým názorům, proti kterým se často postavili jiní filosofové. Právě jeho schopnost kriticky pohlédnout na tradičně požímané hodnoty vyvolávala často debaty a diskuse. V době hroutícího se kapitalismu nabývají Broukovy texty opět na aktuálnosti a jejich vydání tak přichází v pravou chvíli.

Bohuslav Brouk: O šalbě svobody a filosofie. Volvox Globator, Brno 2011.

Jazyk jest, mluv co mluv, promyk duše nadsmyslné

Letos 26. června tomu bylo 150 let, co zemřel jeden z největších představitelů českého národního obrození a klíčová osobnost pro vznik slovanské jazykovědy a národopisu, Pavel Josef Šafařík. Naše média to nijak zvlášť nepřipomenula. My tak činíme alespoň se zpožděním.

JIRÍ PLOCEK

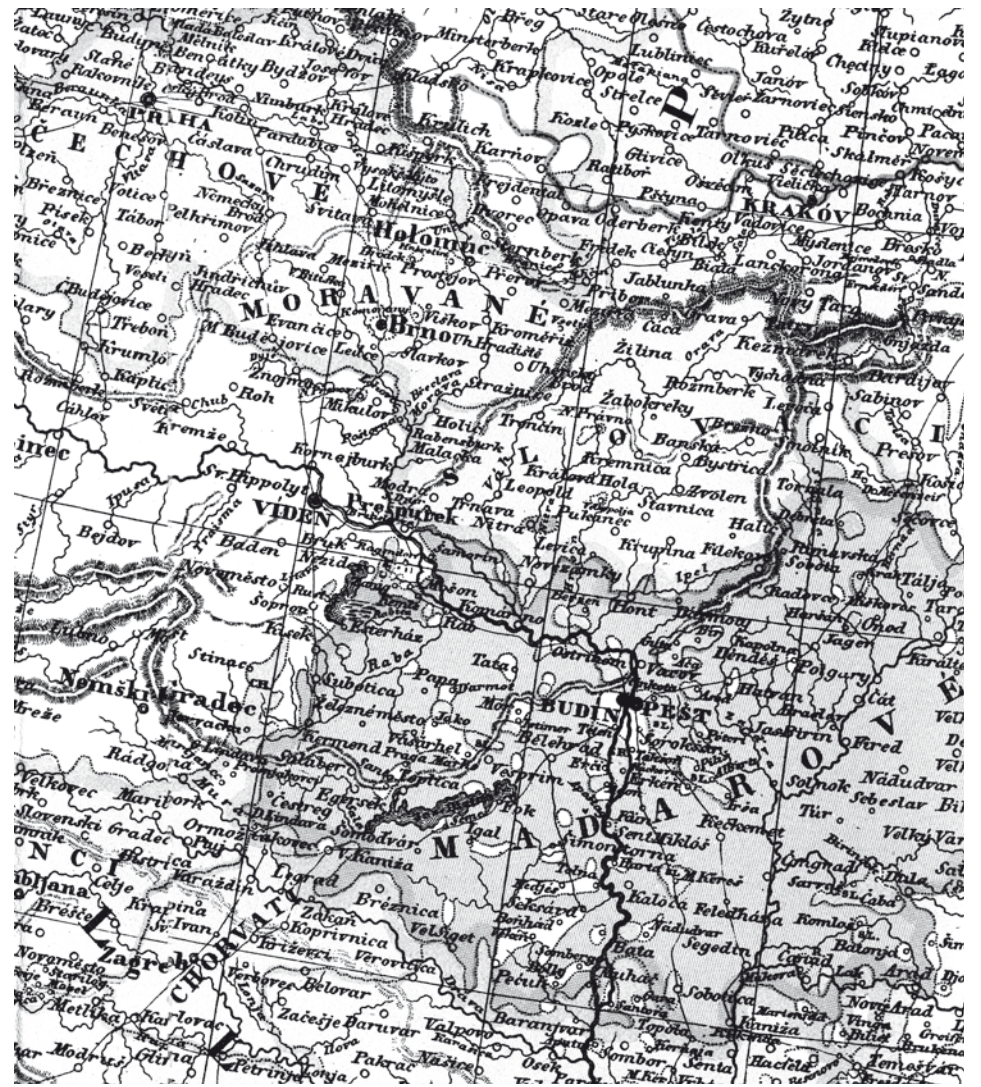
Rodák z východního Slovenska měl pestrý a nelehký život. Nadanému studentovi se podařilo dostat se na studia do Jeny (1815–1817), dokonce se setkat osobně i s J. W. Goethem. Administrativní problémy či finanční tíseň (téměř celý život na Šafaříka doléhající) způsobily pravděpodobně jeho návrat na Slovensko. Během cesty pobyl i v Praze, kde se seznámil s významnými českými obrozenci, stejně jako později v Bratislavě s Františkem Palackým. S ním a s Jánem Kollárem jej pojilo pevné přátelství. V roce 1819 byl vybrán na místo ředitele a prvního profesora na gymnáziu v srbském Novém Sadu, kde setrval do roku 1833. Právě zde začal, vedle běžné činnosti pedagogické, koncipovat a vydávat své první zásadní práce z oboru slovanských literatur a jazyků. Zdá se až neuvěřitelné, s kolika učenci slovanského světa si dopisoval a s jakou pilí sháněl podklady pro své široce založené práce.

Poněvadž rakouská vláda zakázala srbským církvím zaměstnávat evangelíky z Uherska, dostal se Šafařík do existenčních potíží a musel se s celou svou početnou rodinou přesunout do Prahy, kde se na něj čeští vlastenci složili, aby mohl dále pokračovat ve své vědecké práci. Jeho aktivity byly různorodé – nakonec se stal ředitelem univerzitní knihovny. Vědomí životního úkolu a intenzita, s níž jej naplňoval, mu ubíraly fyzických i psychických sil a přiváděly jej do depresivních stavů. V roce 1860 dokonce v jedné z takových chvil skočil

do Vltavy. Podařilo se jej zachránit, avšak scházel rychle a v roce 1861 ve věku šestašedesáti let zemřel.

Když se člověk zamyslí, co zůstává po mnoha dnešních „velikánech“ vylívajících si své ego v dennodenních půtkách a akademických moudrech, stejně jako v „demytizaci“ minulosti, přijdou mu díla jako *Dějiny slovanských jazyků a literatur ve všech nářečích*, *Slovanské starožitnosti* či *Slovanský národopis* jako zázrak. S minimálními prostředky, jež měl Šafařík k dispozici, byl schopen sestavit a částečně z vlastních prostředků nechat rytecky zhotovit *Slovanský Zeměvid*, jednu z prvních etnografických map tehdejšího Slovanska. Ta, stejně jako další práce, mu přinesla mezinárodní uznání.

Ve *Slovanském národopisu* nalezneme čtenář některé Šafaříkovy základní teze, jež jej při práci vedly. Nejvíce si cenil jazyka: „Jazyk zajisté jest oblesk ducha, jest duch sám, konavě živý. Bez jazyka byl by člověk na zemi této málem více než zvíře, neboť vždy týž a týž, zbaiven jsa hlavního nástroje k založení občanské společnosti a ke všestrannému sebe v ní zdokonalování, což cíl jest člověčenstva. Jazyk jest, mluv co mluv, v prvotním tajemství plném zárodu svém dar boží, neprostředný smyslný výprysk čili promyk duše nadsmyslné. Ze stupně vzdělanosti jazyka, vyobrazeného v národní literatuře, poznává se nejistěji stupeň vzdělanosti národu, a ze stupně lásky k němu i péče o jeho zachování a zdokonalování, bez vnučování jinorodcům, stupeň duchovní i mravně výšky jeho...“

Slovanský Zeměvid P. J. Šafaříka z roku 1842. Detail mapy sahající od Severního po Kaspické moře.

Literární ukázka

Politický román Evy Kantůrkové (1931), z něhož je tato ukázka, tvoří sedm dopisů Josefa určených dceři Marii. Každý obsahuje kapitolu s vysvětlením, které je doplněním dobových souvislostí. Knihu Nečekej, až zajde slunce vydává nakladatelství Dauphin.

Nečekej, až zajde slunce

EVA KANTŮRKOVÁ

Stejně dramaticky, jak se Demiurg mezi námi objevil, tak i zmizel.

Stalo se to naráz. Ještě večer, rozsazeni v jeho garsonce na židlích, na posteli, na stole, na zemi, na parapetu, jsme se s ním úporně přeli o Frankfurtský sněm: přijmout pozvání, nebo nepřijmout, jít na něj, nebo nejít, respektovat jej, nebo se mu vysmát, být liberálem a demokratem, anebo zapšklým českým národním probuzencem. Debatu jsme neuzavřeli, jen Josef slíbil, že nazítří ještě dohledá příslušné články v německých novinách. Frankfurtský sněm byla záležitost historicky odbytá, uzavřená, vyřízená, a přesto jsme se rozcházelí maličko znejistěni. A podrážděni. Protože on, král nad studentskými mozky, se zcela vymkl z naučeného, dokonce bych řekla generacemi děděného přesvědčení, jak obrovské nebezpečí se skrývalo v bojovném velkoněmectví, ohrožujícím národní obrození malých středoevropských slovanských kmenů.

Horlil a horlil, výstředně obhajoval Marxovu kritiku slovanských zpátečnicků, zachránivších odporem proti demokratickým revolucím zaostalou rakouskou monarchii. Neušetřil nikoho, bána Jelačiče tak stejně jako pro nás posvátného Františka Palackého, přesvědčiv,

naléhavý, neústupný, už tenkrát mu hlas v hrde duněl a skřípal o ponebí. Z citátů z Frankfurter Allgemeine Zeitung předestřel před vylekané studentské rozumky velkolepou vizi evropského demokratického převratu, tenkrát promarněnou. Napněte fantazii, vyzval je vášnivě, představte si, jak jinak by vypadala i střední Evropa, kdyby v ní zavládl duch jejich demokratických revolucí! Váhavě mu přitakal jen Josef, ochotný uznat, že platné může být v historii i to, co nemělo dost sil se prosadit.

A ráno nebyl. Bylo to strašidelné procitnutí. V noci nás vyděsil ideou přerostlou do reálného jevu, a ráno po něm zůstala jen rozestlaná postel. Fatální úkaz, škleb osudu. Ten, který vše znal. Ten, který se uměl přizpůsobit. Ten, který si dělal nárok na naše smýšlení! Kolega z katedry filosofie, který na Demiurga od počátku sočil a některé fámy o něm možná i vymýšlel, ironickou událost zlomyslně vysvětlil: „Ale vždyť takto, vážení, funguje dialektika moci. Která je dělitelná v nedělitelnosti. A uvnitř níž jedna klika sočí proti klice druhé, třetí, desáté. Dokud se nepožerou všechny.“ A nám, historikům, očitoval Jana Husa: „Had, hada-li nepozře, drakem se nestane.“

Zatklí ho ještě v noci, v čase blízko k rozednávání, nikdo, kromě nočního vrátného, to nezpovozoval, a vrátný se ještě v poledne trásl hrůzou. Být vyzván tajnou policií splnit i jen ten prostý úkon, odemknout železná vrata areálu! A stát a čekat, až zase odjedou. Že se sem tam někde ještě zatýká, nebyla žádá tajnost, informace prosakovaly z podrobných svodek

bezpečnosti, významné případy projednávala i různě odstupňovaná stranická fóra a plenární schůze organizací, a o těch, jimž chtěl režim veřejnost zastrážit, psaly černé kroniky denních novin. Avšak aby blesk udeřil tak blízko?

Byli to tři civilisté, vrátný informaci sděloval, jako by se sám dopustil něčeho zlého. Přijeli v osobním autě, strčili mu pod nos nějaké průkazy a věděli přesně, do které budovy jít a na které dveře zaklepat. Jak přijeli, tak odjeli, tiše, bez rámusu. Z toho, jak rychle vypadli z budovy, vrátný usoudil, že zatčený se nebránil. V autě seděl klidně na zadním sedadle.

Katedru, děkanát a celou fakultu událost šokovala, a nejvíc znalce poměrů a lidi mající blízko k různým aparátům a strukturám moci. Oficiálně už se v té době pěstovalo mínění, že společností je procesy, popravami, emigrací, vyhoštěním, vyvalstěním a všemi ostatními prostředky revolučního teroru od přímých nepřátel vyčištěná, revoluce je dokonána, mocenské vztahy se usadily, a společnost řeší už pouze své pozitivní a nenásilné problémy. I na fakultách, vyčištěných od nežádoucích profesorů, studentům vštěpovali pozitivní životní pocit, a většina mladíků a dívek, vyvolených pro budoucnost a sršících nadějami, sebevědomé budovatelské ochotně přijala. Nad hlavami pouze modro nebes, posmíval se jim náš kritický klub, a v dále záře slunečných zítřků.

I strach, dusící zemi v dobách teroru, se zdál být zažehnan. Bojí se, jen kdo má pro to důvod, opakovali farizejové zvlídnělé moci. A tu náhle jediným nečekaným zatčením

vyhřezlo na povrch, jak je právě tento kmotr všech nejistot velice snadno probuditelný. Nejvíce se zachvěli ti nejvíce zasvěcení, ti, co měli co ztratit. Například šéf katedry. Nebo kolega z katedry filosofie, který řídil stranickou organizaci. Nás sedm, kteří jsme se ocitli úderu nejbliž, přijalo s úsměvem poněkud křivým poznámku té z nás nehubatější, že nás ochránil Demiurgem vyvolaný duch Karla Marxe, když jsme debatu přerušili uprostřed noci a nebyli jsme v Demiurgově garsonce přistizeni přepadovým komandem.

Všechno, co se dalo pak, bylo trapné. Profesorovi se trásl hlas, když katedře sděloval, že za zatčením se neskrývá žádná obecná kriminalita, ale cosi z minulá, sám neví co vlastně, je jen třeba doufat, že se případ vysvětlí, a tímtež traslavým hlasem zapřel, že se k němu hned na ráno objednal příslušný důstojník státní bezpečnosti. Měl proč se bát, zatčeného asistenta získal z oné vzdálené univerzity právě on, potřeboval někoho energického, někoho, kdo by za něj vykonával nepříjemná rozhodnutí a sporné záležitosti, a tolik se svého činu polekal, že se bezpečnostního důstojníka na důvod zatčení ani nezeptal. „Nenaléhejte, nenaléhejte,“ šeptal ten dospělý muž, celý zbledlý, autor několika výborných knih, školský vzor a univerzitní garant historických věd, „situace je už tak dost hrozná, katedra ohrožená, fakulta zostuzená.“ A náš ctěný profesor, řekla ta hubatá, na charakteru zpacený.

Literární police

Kristina Carlson

ZAHRADNÍK PANA DARWINA

Překlad Vladimír Piskoř,
Mladá fronta 2011, 160 stran.

Vdovec a otec dvou postižených dětí Thomas Davis ztrácí víru v Boha, klade si otázky po příčině utrpení nevinných a přiklání se k evolucionistickým teoriím Charlese Darwina, u nějž pracuje jako zahradník. Jeho smutný osud sledují ostatní obyvatelé malé vesnice téměř zlomyslně, když zjišťují, že se pan Davis odklání od Boha k vědě a rozumu. Sousedé rozpoutávají

diskuzi o otázkách boží existence, o síle jejich víry a o božím záměru. Jejich myšlenky se slévají v mnohohlasý sbor a vytvářejí lyrický rámec příběhu. Román je psán zvláštní formou, kdy autorka Kristina Carlson vynechává interpunkční znaménka, nedokončuje věty, používá zvukomalebná slova a mezi jednotlivými postavami přeskakuje často velmi nečekaně, čímž vytváří téměř báseň v próze. Spory kreacionistů a zastánců evolucionismu mezi venkovskými sousedy tak před čtenářem plynou v poetické kompozici.

-iš-

Alain Corbin

VESNICE „KANIBALŮ“

Překlad Irena Kozelská,
Argo 2011, 153 stran.

Krutý čin, který se udal roku 1870 ve francouzské vesničce Hauteufaye, přiměl známého francouzského historika Alaina Corbina k důkladné sondě pronikající do dobového kontextu, do psychologie venkovanů a kolektivních dějů. Mistrovsky se pokusil o revokaci atmosféry, která vedla k mučení a upálení mladého šlechtice Alaina de Monéys, který údajně vykřikl: „Ať žije republika!“ Zvířecost, s níž jednali venkované v davové psychóze, odráží úzkost a ohrožení, jež pociťovali za prusko-francouzské války a též při destrukci konzervativní hodnoty – císařství. Síla symbolů a projekcí zcela zaslepila racionální zření reality, v níž se oběť ničím neprovinila. Neobyčejná práce překračující běžnou historickou studii rozměrem literárně-psychologickým.

-jp-

na náhrobním kameni / podle národní tradice / se bude skvit / pravopisná chyba“), ale především dvě duše. Bělorusy až fyzicky pociťované „mezi“ Východem a Západem: „střední Evropa se cítí jako Západ, jenž byl nespravedlivě připsán k Východu, a Rusko se chová jako obr, který se ze sna vrtí a přetahuje na sebe peřinu Západu“. Uvedení sbírky na knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě se mi stalo mimořádným zážitkem především pro naléhavý přednes básníků, pro slova ve stoje, pro řeč spatra, pro zaklínání rukou a modlitbu okem.

-pk-

Jiří Stránský

TÓNY

Hejkal 2011, 156 stran.

Hudba zní celou novelou, o jejíž hlavní postavě se toho příliš nedozvíme. Osu vyprávění tvoří rozhovor Bary s jejími prarodiči, hlavně dědečkem. A jejich vzpomínky. Vzpomínky na dobu válečnou, na dědečkovy bratry, z nichž jeden možná stále někde je, i na čas po válce. S dědečkem spojuje Bára také práce na zhudebnění novely Rozhovor, knihy dědečkova spolumukla (ve skutečnosti jedna z knih Jiřího Stránského). Povídaní babičky a dědy je průhledem téměř celým jedním stoletím v osobním příběhu, v příběhu veliké lásky (bez jakéhokoliv patosu). Kniha vyšla autorovi k osmdesátým narozeninám a je poctou jeho manželce Jitce Stránské, která zemřela v roce 2010.

-vd-

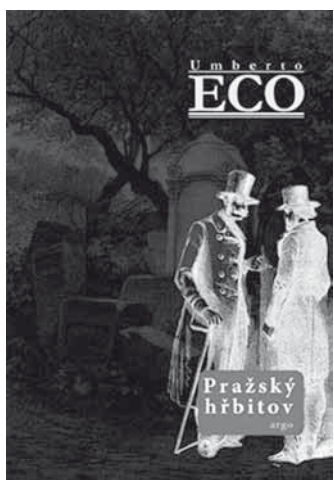
Umberto Eco

PRAŽSKÝ HŘBITOV

Překlad Jiří Pelán,
Argo 2011, 472 stran.

Už na střední škole jsme se učili, že charakteristickou známkou románů postmoderny je jejich přístupnost širokému spektru čtenářů (jako příklad bylo uváděno Ecovo *Jméno růže* vydané před třiceti lety). Stratifikaci čtenářstva Eco předpokládá i ve svém novém románu *Pražský hřbitov*. Je to patrné i z autorova *Dopisu budoucím čtenářům*, který vydání románu předcházelo; v něm počítá jak se čtenáři, kteří jeho román budou vnímat jen jako perverzní smyšlenku, tak s těmi poučenějšími, kteří si uvědomí, že popisované události se opravdu staly. Základ románu, který čtenáře přenáší do 19. století, totiž tvoří rovina záhad a podvrhů založených na rozličných konspiračních teoriích i jejich realizacích. Inspiraci Eco hledal zčásti v pokleslé hrůzostrašné literatuře dané doby, ale především ve skutečných událostech. V románu vystupují historicky známé osobnosti a jsou řešena dobová falza (Protokoly sionských mudrců, falzum „dokazující“ plánované ovládnutí světa Židy); jedinou fiktivní postavou je hlavní hrdina, jenž je pro všechny události stehovací nití. Román tak lze číst i jako podobenství o současnosti a její bezmezní víře v média a sdělovací prostředky, jako podobenství o předsudcích a nenávisti ke všemu odlišnému.

-ms-

kulturystyka

LITERATURA

3. listopadu 2011 pořádá vršovický Dům čtení **Vídeňský večer**. Josef Straka a Jitka Kolářová pohovoří o kulturní atmosféře města, zazní texty legendárního bohéma Petera Altenberga, k ochutnání bude pravá vídeňská káva.

5. listopadu 2011 se ve 14.00 koná **Setkání u hrobu Karla Jaromíra Erbena** na Olšanských hřbitovech. Součástí vzpomínkové akce ke dvoustému výročí básníkovy narození bude přednáška Vladky Kuchtové, odbornice na posmrtné osudy českých literátů.

HUDBA

31. října 2011 vystoupí v olomouckém Divadle hudby česko-turecké **Duo Su** (Martin Alaçam a Seyran Tanritanirová), jehož hudba spojuje turecký folklor s názvuky šansonu a jazzrocku.

30. října – 21. listopadu 2011 se v Brně uskuteční čtvrtý ročník jazzového festivalu **Moravia Music Fest** s tématem Jazz napříč generacemi. Vedle světových osobností jazzu (Kurt Elling, Ernie Watts Quartet) vystoupí také mladí hudebníci.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

3. listopadu 2011 bude v 17.00 ve zlínském klubu Alternativa zahájena výstava **Proměny továrny**, na níž budou k vidění fotografie zobrazující areál Svitu od

jeho založení až do současnosti. Expozice bude přístupná do 30. listopadu.

Do **13. listopadu 2011** je v Galerii Rudolfinum k vidění putovní **výstava fotografií Kontroverze**, kterou připravilo Musée de l'Élysée. Představí soubor více než osmi desítek fotografií, jež se staly předmětem soudních sporů. Výstava sleduje proměny etických hranic evropské společnosti v rámci média fotografie v průběhu posledních 160 let. Pořadatelé nedoporučují citlivým osobám návštěvu výstavy.

Do **30. listopadu 2011** vystavuje v brněnské Galerii U Dobrého pastýře původem francouzská umělkyně **Amande In** svou site specific instalaci **Mésic**

nedělí, v níž dráždí návštěvníkovy chuťové a pachové vjemy. Většina jejich děl je efemérních, neboť podle umělkyně: „Ze všeho nakonec nezůstane nic než vzpomínky.“

DIVADLO

4.-11. listopadu 2011 pořádá Národní divadlo Brno pátý ročník přehlídky komorní činohry **Redfest**. Na scéně Reduty se představí Činoherní klub, Divadlo Ypsilon a další špičkové soubory.

8.-12. listopadu 2011 proběhne v Českém Těšíně v kulturním a společenském středisku Střelnice **11. festival divadel Moravy a Slezska**, kterého se zúčastní soubory nejen z Ostravy, Opavy, z Českého Těšína, ale i ze Slovenska a Polska.

INZERCE

Bud' formát!

OFF /
FORMAT

9. 11. 2011 zahajuje svou činnost nezávislá brněnská galerie OFF/FORMAT

www.offformat.cz

Intelligent Software Solutions

... přináší UŽitek !

Otázka pro:

Marcelu Macharáčkovou

Muzeum města Brna je multikulturní instituce, jejíž činnost pokrývají čtyři odborná oddělení – historické, archeologické, oddělení architektury a uměnovědné. Činnost uměnovědného oddělení zastupuje v brněnské kultuře městskou galerii. Svým bohatým sbírkovým fondem (na 30 tisíc exponátů) zaměřeným zejména na moderní umění 20. století je srovnatelná s významnými moravskými krajskými galeriemi (Zlín, Hodonín, Jihlava, Nové Město na Moravě). Tento fond spravují v současné době dva kurátoři (na historické a na moderní umění) a dva správci depozitáře. Moderní sbírka umění Muzea města Brna ve spolupráci s dalšími českými státními galeriemi našla své uplatnění a zhodnocení zejména v monumentálních výstavách posledního desetiletí (Antonín Procházka (2002), Jaroslav Král (2003), Jánuš Kubíček (2003), Miroslav Štolfa (2000), Z brněnské malby 60. let

Muzeum města Brna hodlá reagovat na pětinaškrť přispěvkovým organizačním zrušením místa historika umění zaměřeného na 20. století. Jaké konkrétní důsledky takový krok přinese?

(2006), Michal Ranný (2008), Franta (2009), Architekt Jiří Kroha (2007), Brněnská osmdesátá (2010) a další). Většina těchto výstav byla doprovázena monografiemi nebo katalogy přinářejícími nové poznatky a hodnocení významných osobností brněnské kultury. Náročné projekty, které přinesly Muzeu města Brna také několik ocenění, byly výsledkem autorské, expoziční a editorské práce kurátora sbírky 20. století.

Uměnovědné oddělení Muzea města Brna se zabývá jako jediné v České republice také dokumentací a sbírkotvornou činností současných brněnských výtvarníků. Dokumentační materiály (katalogy, korespondence, fotografie) tvoří důležitý doplněk sbírkového fondu a lze z něj čerpat jak ve výstavní, tak v publikační činnosti.

Práce historika umění pro 20. a 21. století, která má v Muzeu města Brna více než

šedesátiletou tradici, spočívá v kontinuálním sledování a dokumentování sbírkotvorné, výstavní a publikační činnosti na území města Brna. Nelze ji dle mého soudu ze dne na den zlikvidovat pro nadbytečnost z důvodů krácení rozpočtu muzea a věřit nejasným slibům, že snad v příštích letech, až se finanční situace zlepší, se místo kurátora moderního umění opět obnoví. Jsem toho názoru, že kulturní instituce, jakou je Muzeum města Brna, by měla naplňovat kulturní politiku vyplývající z jejího statutu a programu. Zrušení místa historika umění pro 20. a 21. století přinese nejen vakuum ve výše popsané činnosti, ale také ochuzení brněnského kulturního života o prezentaci významné výtvarné sbírky a významných brněnských umělců.

Marcela Macharáčková (1951) je kurátorkou sbírky 20. a 21. století Muzea města Brna.

FEJETON MARIANA PALLY

Rytina a rytí pole

Tuhle jsem přemýšlel, co je na světě asi nejobyčejnější. Abych to urychlil, použil jsem vylučovací metodu, protože slučovací se mi nějak nezdála. Nebyl jsem si totiž jistý, jestli bych při použití slučovací metody náhodou nezjistil, že nejobyčejnější na světě je vesmír.

Vrhnul jsem se proto na vylučovací metodu a na zkoušku hned vyloučil vejce a chvíli počkal. Nic se nestalo. Vzápětí jsem se pokusil vyloučit i hřebík, ale zase nic. Pomalu jsem začal připouštět, že také vylučovací metoda má

své mouchy, nebo jsem byl na tak rozsáhlý výzkum již starý.

A nyní dochází ke kuriózní situaci. Právě v těchto místech jsem včera klidně pokračoval v psaní a navíc jsem do jabka vyřezal podobiznu našeho prezidenta Václava Klause. Potom však text záhadně zmizel z počítače spolu s fľaškou vína.

Takže začínám vlastně znovu, i když toho vyřezaného Klause mám jaksi navíc a možná zbytečně. Uvidíme, třeba se bude ještě k něčemu hodit. Zatím po něm loží jen mouchy. To ovšem není nic nového, potentáti měli s mouchami potíže vždycky.

A aby toho nebylo málo, došlo mi, že nic není obyčejné, a nejobyčejnější už vůbec. Přišel jsem na to docela náhodou u kladiva a kapesníku. Mohlo by se tvrdit, že kladivo nebo kapesník jsou docela obyčejné věci, ale přece ten dokonalý tvar kladiva, nebo podivuhodně zmačkaný kapesník jsou naprosto neuvěřitelné! Nebo malinký bacil. Ten je tak malinký, že se do něho kladivem nestrefíme, ovšem zase kapesník ho pojme docela elegantně.

Jak je vidět, všechno je důležité svým způsobem, a možná kdyby něco chybělo, například špína, že by ani uklízečky nejasaly radostí, protože by přišly o práci.

S tímto poznáním jsem uchopil rýč a nedočkavě zamířil na zahradu. Nastal můj nejoblíbenější čas, kdy si zahrada žádá rýč, aby

se jako starý souchotinář mohla pořádně nadechnout.

Nevím, proč se to stalo, ale normálně jsem propadnul obyčejnému rytí. Ještě si pamatuji dobu, jak jsem tu monotónní práci nenáviděl, jak mě nudila a otravovala. Potom se to najednou zlomilo. Zabořil jsem rýč do země, trochu nadzvedl a s povzdchnutím se ohnul, abych jako obyčejně odstranil nějaký kousek plevele, ale najednou jsem ustrnul. Hlína zavoněla, slunce zasvitilo a já ztratil hlavu. Místo, abych jako obvykle vytrhnul plevel a hlínu rýčem obrátil, zůstal jsem v předklonu, trochu si zahrabal rukou v zemi a omámen z mystického zážitku jsem v rytí pokračoval, ovšem již velmi pomalu a v obavách, že tahle nádherná činnost jednou skončí.

A skončila, jako v té známé básni: Pole doryto.

Stál jsem u plotu, protože dál už to nešlo, a přemýšlel, jak by se asi zatvářil soused, kdybych ho poprosil, jestli bych si u něho na zahrádě nemohl trochu porýt. Nakonec jsem od toho zbabelé upustil a vrátil se v propoceně košili domů. Věci obyčejné, nejobyčejnější, či dokonce neobyčejné jsem zanechal svému osudu a začal se těšit na jaro, kdy, jak doufám, si opět pořádně zaryji.

Ještě si odskočím ostříhat nehty a potom napíšu konec.

...

konec

KALENDÁRIUM

bylo

1. listopadu 1512 byla veřejnosti poprvé představena Michelangelova freska na stropu Sixtinské kaple ve Vatikánu.

7. listopadu 1665 poprvé vychází London Gazette, oficiální noviny monarchie, tehdy s názvem Oxford Gazette, neboť královský dvůr kvůli moru v Londýně na čas přesídlil do Oxfordu. London Gazette jsou nejstarší dosud vydávané anglické noviny.

1. listopadu 1865 zahájilo v Plzni činnost městské „právověrečné“ divadlo jako druhá stálá česká divadelní scéna. Do té doby se zde hrálo střídavě česky a německy.

4. listopadu 1873 si zubař John Beers nechal v San Francisku patentovat vynález zlaté korunky.

8. listopadu 1883 bylo slavnostním představením Smetanovy opery Libuše otevřeno Národní divadlo v Praze.

8. listopadu 1793 bylo v Paříži otevřeno muzeum Louvre. Počínaje revolucí byl bývalý královský palác postupně cele transformován na veřejně přístupné muzeum výtvarných umění. V roce 1793 byla zpřístupněna expozice ve Velké galerii a ve Čtvercovém salonu.

4. listopadu 1899 byl poprvé publikován Výklad snů Sigmunda Freuda.

11. listopadu 1918 udělil císař Karel I. naposledy hodnosti tajných radů, předal řády a poté podepsal abdikáční listinu. Téhož dne opustil schönbrunnský zámeček ve Vídni. Rakousko-Uhersko „zahynulo“.

V listopadu 1922 došlo na pražské německé univerzitě ke studentským bouřím; antisemitsky orientovaní studenti uspořádali demonstraci proti rektorovi pro jeho židovský původ. Vstoupili do stávkové výuky byla na několik dnů přerušena.

2. listopadu 1960 byla kniha Milenec lady Chatterleyové Davida Herberta Lawrence soudem osvobozena od nařčení z pornografie. V roce 1959 bylo nakladatelství Penguin Books obžalováno, neboť román vydalo v plné, necenzurované verzi.

9. listopadu 1985 se stal dvaadvacetiletý Garri Kasparov nejmladším mistrem světa v šachu, když porazil Anatola Karpova.

3.–5. listopadu 1989 zorganizovali polští a českoslovenští disidenti ve Vratislavi konferenci o střední Evropě, kam přijelo na pět tisíc lidí z Československa; další stovky byly zadrženy na hranicích.

10. listopadu 1993 zamítla Poslanecká sněmovna zavedení výjimečného trestu – trestu smrti.

MÁM ZÁJEM O PŘEDPLATNÉ KULTURNÍCH NOVIN

Roční (čtrnáctideník – 26 čísel, 12 stran) **650 Kč**

Jméno Příjmení (firma)

Adresa PSČ

E-mail:

Datum Podpis

KULTURNÍ NOVINY 10/2011.

Vyšlo 31. října 2011.

Vydavatel: Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Bratislavská 48, 602 00 Brno.

Registrace periodického tisku: MK ČR E 19722, ISSN 1804-8897.

Redakce: Jiří Plocek – šéfredaktor, Veronika Dopitová, Martina Schneiderová, Iveta Šedová, Jakub Grombří, Petr Kovář.

Korektury: Světlana Kopřivová, Martina Vohrálková.

Typografie: Miroslav Švejda. Návrh logotypu: Pavel Brabec. Kresby: Aleš Čuma. Tisk: Ringier Axel Springer Print CZ.

Informace o distribuci: druzstvo@kulturni-noviny.cz. Informace o předplatném: info@kulturni-noviny.cz. Kontakt na redakci: redakce@kulturni-noviny.cz.

Projekt se uskutečňuje za finanční podpory Ministerstva kultury ČR. Vydáno za finanční podpory statutárního města Brna.